

Sisekaitseakadeemia
Justiitskolledž

Mare Pihlak
KK060

ABIELUD VANGLAS

Lõputöö

Juhendaja:
Riina Saarepera, MSc
Inga Karton, MSc

Tallinn 2009

ANNOTATSIOON

SISEKAITSEAKADEEMIA

Kolledž: JUSTIITSKOLLEDŽ	Kuu ja aasta: MAI 2009
Töö pealkiri: ABIELUD VANGLAS	
Töö autor: MARE PIHLAK	Olen nõus oma lõputöö kättesaadavaks tegemisega elektroonilises keskkonnas. Allkiri:
Lühikokkuvõte: Lõputöö on 42 lehekülge pikk ning sisaldab lisana intervjuuküsimustikku. Töö on kirjutatud eesti keeles, kasutatud on 24 erinevat allikat, neist 14 on eestikeelsed, 9 inglisekeelsed ja 1 vene keelne. Uurimis objektiks on vanglas abiellunud kinni peetavad isikud. Eesmärgiks on uurida vanglas abiellunud kinni peetavate isikute arvamust vanglas sõlmitud abielude ja nende sõlmimise põhjuste kohta. Ning kuidas olukorras, kus on piiratud võimalused suhelda vastassugupoolega luuakse suhteid ja leitakse elukaaslast. Samuti tuua välja probleemid, mis kerkivad esile vanglas abiellunutel, seoses ühe abielupoole piiratud võimalustega abielu panustamisesse. Uurimismeetodiks on struktureeritud intervjuu ja küsitlus, valimiks vanglas abiellunud kinni peetavad isikud ja inspektor- kontaktisikud Töö käigus ilmnes, et kinni peetavad isikud abielluvad vaimse ja füüsilise läheduse vajaduse rahuldamiseks. Samas mõjub vangla abielu üldjoontes positiivselt kinni peetava isiku edasisele ellusuhtumisele. Aktuaalne, kuna sarnast uurimust pole Eestis enne läbi viidud. Soovitus vanglale võiks olla korraldada rohkem pereprogramme, mis aitaks kinni peetavatel isikutel toime tulla tekkinud probleemide ja nende lahendamise. Tallinna ja Harku vangla võiks pikaajaliste kokkusaamiste tubades võimaluse korral luua paremaid olmetingimusi.	
Võtmesõnad: abielu, vangla, suhted	
Keywords: marriage, prison, relations	
Säilitamise koht:	
Kaitsmisele lubatud Kolledži direktor:	Allkiri:
Vastab lõputöö nõuetele Juhendaja:	Allkiri:

SISUKORD

ANNOTATSIOON	2
SISSEJUHATUS.....	4
1. SUHTLEMINE	6
1.1. Kuidas suhted alguse saavad	6
1.2. Lähisuhted	7
1.3. Füüsiline külgetõmme	8
1.4. Kinni peetavate isikute suhtlemine vanglas	9
3. ABIELUSIDEMETE LOOMINE	13
3.1. Abielu tähendus ja seaduslikkus	13
3.2. Abiellumise põhjused	14
3.3. Abielu vormid	15
3.4. Kinni peetava isiku perega kohtumise võimalused	16
3.4.1. Abikaasade kokkusaamised USA vanglas	16
3.5. Abiellumiste statistika Eestis	18
3.6. Abiellumine vanglas.....	19
3.6.1. Vajalikud protseduurid abiellumiseks(USA ja Venemaa vanglate näitel).....	21
3.6.2. Tseremoonia läbiviimine Tallinna Vanglas	22
3.7. Põhjuseid vanglaabieludeks	24
3.7.1. Vanglaromantika näide	25
4. UURIMUS	27
4.1. Vanglates registreeritud abielude analüüs	27
4.2. Metodoloogia	28
4.2.1. Meetod.....	28
4.2.2. Valim.....	29
4.2.3. Protsess.....	30
4.3. Tulemused ja analüüs	30
SUMMARY	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU.....	41
TABELITE JA JOONISTE LOETELU	43
LISA 1	44
LISA 2.....	46

SISSEJUHATUS

Antud lõputöö teema „Abielud vanglas“ aktuaalsus seisneb selles, et kinni peetavate isikute abieluni viivate lähisuhete tekkimist vangla müüride taga pole varem Eestis eriti käsitletud ega viidud läbi uuringuid vanglas sõlmitavate abielude kohta. Käesoleva töö vajalikkus on tingitud autori arvates teema uudsusest ja praktilisest vajadusest, uurida, mis põhjustel kinni peetavad isikud abielluvad, kuidas on korraldatud abielu tseremoonia vanglates ning kas abiellumisega lõppevate lähisuhete loomine vanglas aitab kaasa kinni peetava isiku seaduskuulelikule teele suunamisel ja taasühiskonnastamisele. Pere loomine ja abiellumine toovad enamasti inimeste ellu positiivseid emotsioone nagu armastus, austus, hoolimine, teineteise mõistmine, kuid samas tulevad sellega koos ka kohustused üksteise suhtes teineteise toetamine nii emotsionaalselt, kui ka materiaalselt. Kuna üks abikaasadest viibib kinnipidamisasutuses, on tema võimalused abielusse panustada piiratud, annab antud uurimus ülevaate ka sellele, kas seoses sellega tekib sõlmitud peresuhetes probleeme, milliseid ja kuidas kinni peetavate isikute arvates oleks vanglal võimalik kaasa aidata abieluga sõlmitud lähisuhetest tekkinud probleemide lahendamisele. Vanglas abiellunud paaride üheks omavahel olemise ja suhtlemisvõimaluseks vanglas on pikkaajaline kokkusaamine, seega on autor oma töös uurinud kinni peetavate isikute arvamust antud kohtumisvõimaluste kohta Eesti vanglates ning toonud võrdluseks USA vanglas uuritud kinnipeetavatega kohtumisel käivate abikaasade muljeid toimunud kohtumiste kohta.

Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada, milline on kinni peetavate isikute arvamus vanglas abiellumisest ja abielu sõlmimise põhjustest. Ning kuidas olukorras, kus on piiratud võimalused suhelda vastassugupoolega, luuakse suhteid ja leitakse elukaaslasi. Samuti tuua välja probleemid, mis kerkivad esile vanglas abiellunud, seoses ühe abielupoole piiratud võimalustega abielu panustamisse ning nende võimalikud lahendused kinni peetavate isikute arvates.

Autor püstitab töös järgmise hüpoteesi: abiellumist vanglas kasutavad kinni peetavad isikud enamasti vastassugupoolega vaimse ja füüsilise läheduse loomiseks.

Käesoleva lõputöö eesmärgi täitmiseks ja püstitatud hüpoteesi tõestamiseks kasutab töö autor struktureeritud intervjuud vanglas abiellunud kinni peetavate isikutega ja viib läbi küsitluse inspektor-kontaktisikute seas. Samuti toob autor välja vanglas sõlmitud abielude statistilised näitajad aastast 2004 kuni aastani 2009.

Lõputöö koosneb kolmest peatükist, teoreetilisest osast ning läbiviidud uurimuse analüüsist. Teoreetilises osas käsitletakse suhtlemist ja selle erinevaid aspekte, lähisuhte olemust ja tekkepõhjuseid, suhete arenemise võimalusi vanglas. Samuti ka abielu tähendus, selle seaduslikkusest, erivevatest vormidest ning abiellumisest vanglas. Abielu mõiste ja seaduslikkuse käsitlemiseks on kasutatud Perekonnaseadust(PKS). Käsitletud on ka kinni peetava isiku suhtlemisvõimalusi abikaasa ja perega nii Eestis kui välismaal. Kuna tegemist on vanglas sõlmitud abieludega, on töös ära toodud, mis on vangla ja kes on kinni peetav isik. Mõistete lahtiseletamisel on kasutatud Vangistuseseadust(VangS).

Uurimuses püüab autor leida vastused lõputöös püstitatud hüpoteesile ja eesmärgile ning seostada saadud tulemused töö teoreetilise osaga.

1. SUHTLEMINE

Sotsiaalsete suhete südameks on suhtlemine. Igapäevaelu on alati täidetud üht või teist liiki suhtlemisega. Kogu aeg me edastame teineteisele teateid või saame neilt vastuseid üksteisega vesteldes, kirjalike teadete või märguannete kogu ulatust kasutades, saates üksteisele signaale. Üksteisega suhtleme paljudel erinevatel viisidel nii sõnaliselt kui sõnadeta (Hayes 2002:23). Inimestena suhtleme üksteisega pidevalt. Meid kaasatakse vestlustesse, lepingutesse, gruppidesse ja mitmesugustesse erinevatesse tehingutesse. Kaldumus luua teiste inimestega sotsiaalseid kontakte on meil samal määral pärilik kui inimkæe kujugi, vormides ja suunates meie arusaami ümbritsevast maailmast. (Hayes 2002:1)

Osa inimestest on meelsasti nõus suhtlema, kuid osa teeb seda vastumeelselt või väldib võimalusel üldse suhtlemist. Suurelt osalt võib see olla seotud inimese hetkeemotsioonidega. Suhtlemiseks kasutab inimene erinevaid suhtlemisekomponente nagu kuulamine, mis moodustab enamuse 45%, teisel kohal on rääkimine 30%, järgnevad lugemine 16% ja kirjutamine 9%. Erinevad on ka suhtlemisviisid armastatud inimeste, vanemate ja laste ning lihtsalt tuttavate vahel.(Suhtlemine... 01.04.2009)

1.1. Kuidas suhted alguse saavad

Inimest juhivad ja motiveerivad erinevad vajadused. Näiteks bioloogilised vajadused, nagu söömine, joomine, seksuaalvajadus jne ning psühholoogilised vajadused, nagu hoolitsemisvajadus, soov olla austatud ja armastatud jne. Enamiku meie tarvete rahuldamisel mängivad suuremat või väiksemat rolli teised inimesed. Tähtis on seejuures see, et inimene oskaks ära tunda, milline on tema käitumis- ja mõtlemisviis, millest ta lähtub usaldusisiku valikul või perekonna loomisel, sest usaldus on suhte üks peamine alustala. Tuleb osata hinnata ka oma valikuga kaasnevaid riske. (Kagadze 2007:36)

Lisaks noortele, kes alles hakkavad juurdlema niiõelda “käimise” olemuse üle, on see küsimus paelunud ka teadlasi. Arvukad uurimused on aidanud avada meile esmapilgul pigem

ilukirjandusliku teemat "kes kellele meeldib". Leitud on üldiseid tegureid, mis aitavad soodustada suhete kujunemist. Nendeks on:

- füüsiline lähedus,
- kontaktide sagedus ja tuttavlikus,
- isikutevaheline sarnasus ning füüsiline köitvus. (Kagadze 2007:37)

Suhet luues püüame kasutada mitmesuguseid sõnatuid signaale, eriti silmsidet ning naeratusi, näitamaks, et inimene meile meeldib. Kartes riskida küsides otse: „Kas ma meeldin sulle?“ ja saada võimalus tagasi lükatud püütakse jätta tihti sõnum oma püüdlustest ebamääraseks ning saada vastus küsimusele signaalide kaudu. Duck ja Mielli (ref. Hayes 2002) poolt läbi viidud uurimus näitas, et suhte tekkimise algul on inimeste peamiseks mureks see, kas teine pool on ikka samuti suhtest huvitatud. Mõned suhted jäävadki algseisu, kuid teised jälle arenevad ja muutuvad lähedasemaks. (Hayes 2002:87)

1.2. Lähisuhted

Lähisuhe on emotsionaalne side, mida võib nimetada ka inimestevaheliseks armastuseks, seda esineb eri vormides mitmesugustes inimsuhetes perekonnaliikmete, sõprade ja partnerite vahel. Armastuse juurde kuuluvad emotsionaalne, vaimne ja füüsiline lähedus, altruism, abivalmidus, pühendumus. Mehe ja naise armastusel üksteise vastu on väga suur roll seksuaalsusel. Armastus võib olla vastastikune või ainult ühepoolne ehk siis vastuarmastuseta, tihti käib armumisega kaasas ka armukadedus. Armukadedus väikestes kogustes võib olla meeldiv, kuid haiglaslik armukadesus põhjustab enamasti lähisuhte objektile palju halba ning halvimal juhul hävitab selle. (Lähisuhe ... 05.02.2009)

Lähisuhted sisaldavad teatud vastastikuseid kohustusi teise suhtes. Argyle ja Henderson (ref. Hayes 2002) oma uurimuses näitasid, et on olemas „reeglid“, mille järgimist parimatelt sõpradelt eeldatakse:

- seista tema eest tema puudumisel(äraolekul);
- jagada temaga uudiseid igasuguse ühise edu kohta;
- pakkuda talle emotsionaalset tuge, kui ta seda vajab;

- usaldada teineteist ja olla teineteise peale kindlad;
- aidata teda vabatahtlikult, kui ta seda vajab;
- püüda teda koos olles õnnelikuks teha.

Head sõprussuhted võivad palju üle elada, kuid mõne loetletud reegli murdmine võib selle suhte hõlpsasti lõpetada. (Hayes 2002:87)

1.3. Füüsiline külgetõmme

Kas füüsiline veetlus avaldab meile mõju? On tehtud palju uuringuid, mis osutavad sellele, et me suhtleme meelsamini inimestega, kes tunduvad meile veetlevamad, kui inimestega, kelle leiame olevat füüsilise veetluseta. Sigalli ja Ostrove (ref. Hayes 2002) poolt läbi viidud uurimuses selgus, et mitteveetleva välimusega murdvarastele soovitati palju rangemat karistust, kui kena välimusega kaaslasele. (Hayes 2002:76)

Bioloogiliselt täiendavad mees ja naine teineteist, nad vajavad üksteist soo jätkamiseks samuti kui kõik kõrgemad elusolendid. Kuid hingeliste elamuste sisu mõjutavad nii bioloogilised kui vaimsed jõud, siis hingeliselt reageerivad mees ja naine erinevalt. (Lievegoed 1997:89)

Mõlemad sugupooled täiendavad teineteist, mees ei oleks mees, kui naise olemasolu talle seda koguaeg ei meenutaks. Naine ei teakski, et ta on naine, kui ta meest pidevalt ei näeks. Teineteiseta oleksid nad ebatäiuslikud, ühekülgsed, kurvad ning õnnetud. (Aarma 1998:66)

Mõiste seksuaalne tuleb sõnast „eraldama” ehk „kaheks pooleks jagama” (ladina k. Seco). Stressiallikas intiimelu sfääris on seotud füüsilise või psühholoogilise eraldatuse, üksi- ja lahusolekuga, millega kaasneb enda mittetäisväärtuslikuse rusuv tunne. (Elenurm jt 1997:37)

Seksuaalsuse teema võib inimestes tekitada vastuolulisi tundeid. Ühest küljest on seksuaalsus niivõrd loomulik elu osa, et sellest justkui ei olegi midagi rääkida. Teisalt on seksuaalsusega seotud hulga küsimusi, millele inimene on püüdnud leida vastuseid läbi aegade, et paremini mõista nii ennast kui partnerit selleks, et püüelda õnnelikuma suhte poole. Kolmandaks on seksuaalsus jällegi midagi nii isiklikku ja intiimset, et mõningates ühiskondades puuduvad sobivad sõnad selle teema arutamiseks üldse. (Kagadze 2007:52)

1.4. Kinni peetavate isikute suhtlemine vanglas

Vangla on kinnipidamisasutus, see on süüdimõistetute kriminaalse subkultuuri keskus, mis kriminoloogide arvates sobib kõige paremini allilma kahjulike mõjude vähendajaks. Sest vangla on kinnine asutus ja kurjategijat saab mõjutada „efektiivsete“ vahenditega (Ilm ja Tender 2003:24). Paljudele võib olla üllatuseks, kuid sotsioloogilises mõttes on vangla „noor“ leiutus, sest selle teke on tihedalt seotud läänemaailma revolutsioonidega ja uute vabariikide tekkega 18-da sajandi lõpus. Kus määratleti vanglat kui kinnist asutust, kus kurjategijate massi püütakse mõjutada spetsiaalsete meetoditega. (Laine 1997:110)

Ajaloos võib karistuse eelvormiks pidada ohverdamist ja sugukonnast väljaheitmist. Kriminaalkaristuse põhitunnuseks oli hukkamõistev hinnang süüteo ja sellele järgnes süüdimõisteule kadude ja kitsenduste põhjustamine ning sugukonnast väljaheitmine, mis tihti võis põhjustada süüdimõistetud surma, kuna üksi toime tulemine oli sellel ajal peaaegu võimatu. (Sootak 1998:14)

Vangla eemaldab pika karistusajaga süüdimõistetud pikemaks ajaks normaalsest keskkonnast ning vabadusest ilmajäämine „kingib“ kurjategijatele pika ebameeldivuste jada nagu isolatsioon, piiratud liikumisvabadus, rahuldamata vajadused, sisekorraeskirjadega reguleeritud päevakava, tegevusetus, tööpuudus, võõrad kambrikaaslased jne. Vangla totaalse asutusena hoiab sageli kinnipeetavat kaua eemal inimsõbralikust keskkonnast, piirab kontakte, loob uut tüüpi suhteid (Ilm ja Tender 2003:24). Vanglas võivad olla omamoodi lähisuhted- „perekeskused“. Eeluurimisvangla kamber, see ei ole mitte ainult eraldatud puur numbriga uktsel, seal sees on veel inimesed koos elavate peredena. Kui istuda väikeses kambris viie kuni seitsmekesi, siis on nagu reegel, et nad moodustavad koos ühe pere. Vangla peres nagu ka vabaduses olevas võib igasuguseid asju juhtuda, ka tülisid ja lahkkelisid, kuid kõik ühine ei kao siiski kuhugi. Suurtes kambrites, kus on mitukümend inimest võib peresid olla mitu, kuid peres on kõigile võrdselt. (Linkevits 1999:170)

Vanglasse tuuakse kohtuotsuse alusel kinnipeetavad, keda üldjoontes iseloomustavad varasemad isiksuste märgatavad allakäigud ja suured muudatused psüühikas. Isiksuse allakäiku ja kurjategijaks kujunemist illustreerib joonis 1. (Ilm ja Tender 2003:24) Vangla kui kinnipidamisasutus piirab kinni peetavate isikute:

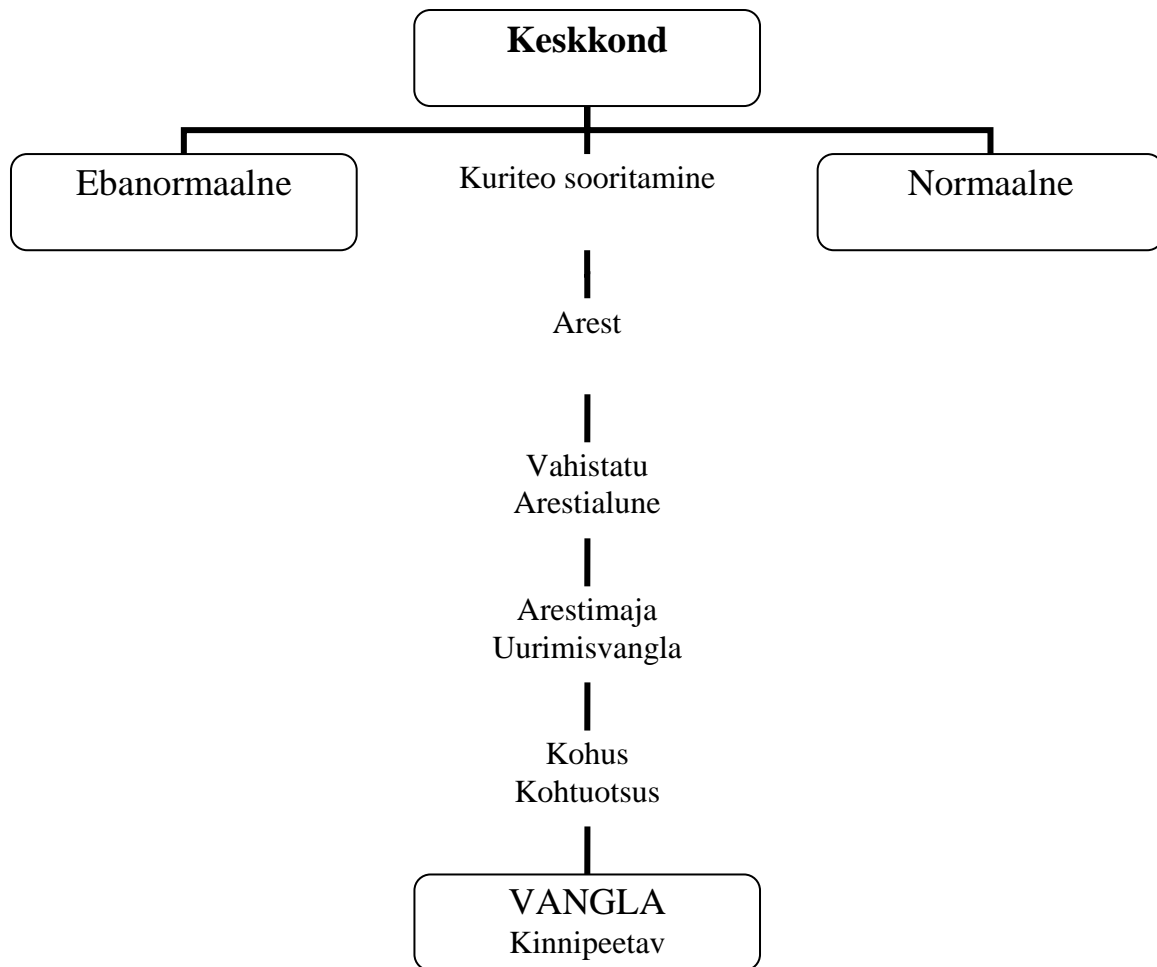
- bioloogiliste ja paljude muude vajaduste rahuldamist;

- liikumist;
- perekonna eest hoolitsemist;
- suhtlemist naise, laste, vanemate, tuttavate, sõpradega;
- töökoha valikut;
- vaba aja veetmist oma äranägemise järgi.

Vangide jaoks on vangla nagu teine kodu – kindel koht, kus nad saavad rääkida oma kuritegudest, oma tervist parandada ning rääkida sellest, kui ebaausalt elu neid kohelnud on; lisaks on see ka koht, kus saab oma naisest, emast või teistest kohustustest eemal olla (Manocchio & Dunn 1970:45)

Kinnipeetava definitsiooni leiame vangistusseadusest. Kinnipeetav on vanglas vangistust kandev süüdimõistetu (VangS §2). Samuti on kinni peetavad isikud ka arestialune ja vahistatu, kuid selle erinevusega, et nemad ei ole veel süüdi mõistetud, mis tähendab et nendel puudub veel süüdimõiste kohtuotsus. Arestialune on arestimajas aresti või kuni kolmekuulist vangistust kandev isik (VangS §3). Vahistatu on isik, kellele on tõkendina kohaldatud vahistamist ja kes kannab eelvangistust kinnise vangla eelvangistusosakonnas või arestimajas. (VangS §4)

Vangistuses olles on kinni peetavate isikute suhtlusringkond piiratud, suhelda saavad nad eelkõige oma kambris viibivate isikutega. Eelvangistushoonetes viibivad kinni peetavad isikud kuni kuue kaupa kambris, seega mingisugune suhtlemine on neile tagatud. Kuid tihti viibivad kõrvalkambrites nende tuttavad või koguni sugulased, kellega soovitaks väga suhelda. Selleks on kinni peetavad isikud leidnud mooduse, kas siis akna peal hõigelda kui tahetakse lihtsalt suhelda või peetakse lausa kirj vahetust kõrvalkambrites viibivate isikutega, tõmmates selleks nõõrid ja edastatakse selliselt kirjad ja pakikesed.

Joonis 1. Isiksuse allakäik ja kujunemine kurjategijaks. Allikas: Ilm ja Tender 2003:24

Kuidas saavad alguse kinni peetavate isikute tutvused ja suhted? Kuna meestevanglas viibivad enamuses meessoost kinni peetavad isikud, välja arvatud mõned eeluurimis kambrites viibivad naised, toimub enamus suhtlemine samast soost isikutega. On teada, kuidas kuudeks, mõned isegi aastateks meeste seltskonda „aheldatud“ kinni peetavad isikud janunevad suhtlemise järele naistega. Eriti võib seda täheldada Tallinna Vangla eelvangistushoones, kus viibivad vastaskambrites mehed ja naised. Omavahel üritatakse suhelda nii läbi ukse hõigeldes, kui ka läbi kambreid ühendava ventilatsioonitoru, mille kaudu saadetakse teineteisele isegi kirju.

Veel üks võimalus kinni peetavatel isikutel luua suhteid vastasugupoolega on pälvida mõne naissoost vanglaametniku tähelepanu või siis naistevanglas meessoost vanglaametniku. Selliseid juhtumeid võib välja tuua Tartu Vangla avamise algusaatalt, millega võis tutvuda 22.12.2003. aasta Postimehes artiklis, samas on olnud tundmatuks jääda soovinud ametniku

andmetel kinnipeetavate ja vanglaametnike vahel abiellumiseni viinud juhtumeid ka Murru ja Harku Vanglas.

Kinnipeetavatel on võimalus omaksetega suhelda telefoniga, kirja teel, samuti on võimaldatud suhtlemine lühi- ja pikkaajaliste kokkusaamiste näol, kui ka lühiajaliste väljasõitadena, mida kinnipeetavad omakeskis nimetavad „puhkuseks“. Kõik see on sätestatud Vangistusseaduses.(VangS § 24)

3. ABIELUSIDEMETE LOOMINE

3.1. Abielu tähendus ja seaduslikkus

Perekonnaseaduses on sätestatud, mis on abielu ja kuidas seda sõlmitakse, samad reeglid kehtivad ka vanglas abielluvatele kinni peetavatele isikutele, ehk küll väikeste erinevustega abiellujatele. Kinnipeetavate abielud sõlmitakse enamuses vangla territooriumil. Abielu registreerimisele eelneb nii abiellujate kui väheste registreerimisele lubatud omaksete põhjalik läbiotsimine, mis võib olla viimastele väga alandav toiming. Abielu registreerimise viib läbi vastavalt abiellujate soovile perekonnaseisuametnik või kaplan.

Abielu sõlmitakse mehe ja naise vahel, kuigi mujal maailmas on registreeritud abielusid ka samast soost isikute vahel. Õigusliku tähendusega on abielu, mille sõlmimisel on koostatud perekonnaseisuasutuse abieluakt. Abielu sõlmitakse mitte varem kui ühe kuu ja mitte hiljem kui kolme kuu möödumisel abiellujate poolt perekonnaseisuasutusele avalduse esitamisest. Mõjuvatel põhjustel võib abiellujate soovil perekonnaseisuasutus käesoleva paragrahvi 3. lõikes sätestatud tähtaegu lühendada või pikendada. Tähtaega võib pikendada kuni kuue kuuni, arvates avalduse esitamisest. Abielu sõlmivad abiellujad isiklikult, üheaegselt kohal olles. Abielu on sõlmitud, kui abiellujad on abieluaktile alla kirjutanud. (PKS § 1)

Eeldused abielu sõlmimiseks on, et abielu sõlmitakse abiellujate ühisel soovil ja abielu ei või sõlmida, kui abielluja ei kinnita oma abiellumissoovi või, kui abielluja ei ole abiellumisealine või kui ilmnevad Perekonnaseaduse § -s 4 nimetatud asjaolud. (PKS § 2)

Abielu ei või sõlmida:

- 1) isikute vahel, kellest vähemalt üks on juba abielus;
- 2) otsejoones ülenejate või alanejate sugulaste vahel, vendade ja õdede ning poolvendade ja -õdede, lapsendajate ja lapsendatute, samuti sama isiku poolt lapsendatute vahel;
- 3) isikute vahel, kellest vähemalt ühele on määratud eestkostja tema piiratud teovõime tõttu (välja arvatud käesoleva seaduse § 3 2.-4. lõikes nimetatud juhtudel). (PKS § 3)

3.2. Abiellumise põhjused

Tavaliselt saame abiellumise põhjuse kohta vastuseks, et abiellume kuna armastame teineteist. Inimestele meeldib mõelda, et nad on armunud, see emotsioon, mida nad tunnevad, on väga sageli tugev seksuaaltung, hirm või soov tunnustuse järele. Miks siis inimesed ikkagi abielluvad? Põhjuseks võib olla paljude tegurite kombinatsioon (Põhjused... 12.02.2009):

1. Ajutine hullumeelsus. Kurameerimise ajal kaotavad armunud inimesed kaine mõtlemisvõime. Nende emotsioonid on üle paisutatud ja nad on otsekui hulluks aetud ning endast väljas.

2. Seksuaalne tung. Igas isikus peitub tung leida endale elukaaslane. See tung tõukab paljusid inimesi ühiskonna õnnistusel abielluma.

3. Ühiskond ootab seda:

- Sõbrad, vanemad, ajakirjad avaldavad sotsiaalset survet.
- Abielu on tulus äri. See annab tööd paljude ametite esindajatele: isikud, kes noorpaari abiellu õnnistavad, pulmapeo korraldajad, fotograafid, lilleseadjad, õmblejad, pankurid, beebivarustuse tootjad jt.
- Vanemad segavad aegaajalt vahele ja mahitavad oma laste abielusid. Selleks ajendab neid kartus, et nende laps võib vallaliseks jääda või soov oma järeltulijaile võimalikult prestiizikas partner leida.
- Massiteabevahendid romantiseerivad abielusid nagu mingit püsiva õnne seisundit.

4. Üksindus. Hirm üksinduse ees ajab sageli inimesi abielluma, et pääseda üksindusest.

5. Põgenemine. Mõned noored inimesed tormavad abiellu lootes põgenedes õnnetu koduse olukorra eest.

6. Mäss. Mõned noored inimesed püüavad abiellumisega tõestada, et nad on saanud "täiskasvanuks" ja "sõltumatuks"

7. Sarnasus eelmise abikaasaga. Inimene abiellub igatsusest eelmise mehe või naise järele, suutmata olla tõelises abieluvahekorras oma uue partneriga.

8. Rasedus. Umbes veerand abieludest sõlmitakse pruudi raseduse tõttu. Paljud sellised abielud on tingitud abiellujate süütundest.

9. Ebatedlik soov ennast parandada. Inimene kohtab kedagi, kellel on omadusi, mida ta imetleb, võib tal tekkida soov selle inimesega abielluda, et tema sarnaseks saada. Näiteks võib alkohoolik abielluda täiskarsklasega, rahapillaja kokkuhoidliku inimesega, jne.

10. Kena välimus. Tihti soovitakse väliselt kena partneriga teiste imetlust saavutada.

11. Süü- või kaastunne (haletsus).

Inimene on keerukas olend ning abielluda kavatseva inimese puhul on mingil määral tegemist kõigi eelpool mainitud põhjustega. (Põhjused... 12.02.2009)

B. I Murstein (ref. Aus 2006) on oma uurimuses välja toonud armastuse põhjused:

- Vajadus kedagi armastada tekib pagemisega iseenda eest ning saab teoks oma iseseisvuse piiramise hinnaga
- Armastuses väljenduvad isiksuse küpsus, andumine, hoolivus ja hoolitsus teiste eest
- Armastus tekib sotsiaalsete normide, eeskujude ning surve tulemusena
- Seksuaaliha on armastuse üks osa. Kõige sagedamini mõistetaksegi armastuse all sügavat vaimset, füüsilist ja emotsionaalset kiindumust kahe inimese vahel – erakordset tunnet, mis kogu maailma imelisena paista laseb. (Aus 2006)

3.3. Abielu vormid

Paarissuhete erinevaid vorme võib liigitada järgmiselt.

Abielu- sotsiaalne institutsioon sugupoolte suhete korraldamiseks soo jätkamise ja perekonna huvides. Traditsiooniliselt on abielu nähtud mehe ja naise, kahe eri soost inimese liiduna. (Kagadze 2007:13)

Külalisabielu - eri elukohtades elavate inimeste suhe (abielu või vabaabielu), mida iseloomustab osaliselt ühine majapidamine ja jagatud vaba aeg, vahel ka ühised lapsed. Seda, et abikaasad ei saa töö tõttu või mingil muul põhjusel koos elada, juhtub tänapäeval sageli. Siia alla võiks panna ka kinnipeetavate abielud, sest nemadki elavad oma abikaasadest eraldi välja arvatud siis need harvad kohtumised vanglas (Kagadze 2007:13,14).

Kordusabielu - kord abielus olnud lahutatud või lehestunud inimese abielu. Kordusabielud on sagenenud seoses lahutuste suurenemisega. (Kagadze 2007:14)

Fiktiivabielu - abielu, mille sõlmimise aluseks on soov saada ametlikku paberit abielus olemise kohta, tegelikku abielu või kooselu ei planeerita. Fiktiivse abielu põhjusi on mitmeid,

mõnedes maades näiteks elamisloa saamiseks. Abiellutakse vastava maa kodanikuga. (Kagadze 2007:14)

3.4. Kinni peetava isiku perega kohtumise võimalused

Kinni peetavate isikute perega kohtumise võimalused on sätestatud vangistusseaduses. Kinnipeetavale on lubatud vähemalt üks kord kuus järelevalve all kokku saada oma perekonnaliikmete ja teiste isikutega, kelle maine osas ei ole vangla juhtkonnal põhjendatud kahtlusi. Lühiajalise kokkusaamise kestus on kuni kolm tundi. Kokkusaamiste kord sätestatakse vangla sisekorraeeskirjades. Lühiajalisi kokkusaamisi ei võimaldata distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale. (VangS § 24)

Kinnipeetavale võimaldatakse pikaajalisi kokkusaamisi abikaasa, isa, ema, vanaisa, vanaema, lapse, lapsendaja, lapsendatu, võõras- või kasuvanema, võõras- või kasulapse, venna või õega. Pikaajalisi kokkusaamisi faktilise abikaasaga lubatakse tingimusel, et neil on ühised lapsed või ühine majapidamine või vähemalt kaks aastat väldanud kooselu enne karistuse kandmise algust. Pikaajaline kokkusaamine on üks ööpäeva kestev kooselamine vangla selleks ettenähtud ruumides ilma pideva järelevalveta. Põhjendatud juhtudel võib vangla direktor kinnipeetava pikaajalise kokkusaamise taotluse lahendamisel pikendada pikaajalist kokkusaamist kuni kolme ööpäevani. Pikaajaliste kokkusaamiste kord ja sagedus sätestatakse vangla sisekorraeeskirjades. Pikaajalisi kokkusaamisi ei võimaldata vangla vastuvõtuosakonnas viibivale kinnipeetavale, avavanglas viibivale kinnipeetavale ja distsiplinaarkaristuse kandmiseks kartserisse paigutatud kinnipeetavale. (VangS § 25)

Pere ja sugulastega kohtumiseks on veel kinnipeetaval võimalus taotleda lühiajalist väljasõitu, kui ta karistusest ära kandnud vähemalt ühe aasta. Lühiajalise väljasõidu luba võidakse anda kuni kahekümne üheks kalendripäevaks aastas (VangS § 32). Vangistusseaduses on sätestatud erinevaid võimalusi suhtlemiseks pere, omakeste või lihtsalt tuttavatega, kes kui palju seda kasutab, sõltub kinni peetavate isikute suhtlemise vajadustest ja võimalustest.

3.4.1. Abikaasade kokkusaamised USA vanglas

USA-s Californias asuvas San Quentini Osariigi Vanglas viidi läbi uurimus 50 naisega (ref. Comfort 2002), kelle abikaasad on vangistatud. Uurimus viidi läbi uurimaks vastuolulisi emotsionaalseid ja istitutsionaalseid protsesse, mis teevad keeruliseks ja muudavad suhteid vangistuse ajal ja seega muudavad täielikult seda, mida külastused peaks säilitama-perekonnasidemeid.

Muretsedes oma partnerite võimaliku tundlikkuse vähenemise ja nende järgneva suutmatuse üle väljaspool vanglat hakkama saada, püüavad naised, kelle abikaasad ja kihlatud on vangistatud, kaasata oma armastatuid pereellu, tuues paljud igapäevased toimingud kaasa vangla külastusruumi. Kuna sugulaste kokkutulekuid, pere tähtpäevi ja armusuhteid viiakse läbi trellide taga, saab vanglast „Papa maja“, alternatiivne asukoht „privaatse“ toimingu jaoks. Kommensalism, laulatuste ja öö koos veetmise kirjeldamine näitab, et nende sissetoomine vanglasse muudab neid vastavalt karistustingimustele ning seab vangla kodu kohale. Siit tuleb ka see veider olukord, millega seisavad silmitsi naised, kes võitlevad oma väljavalitu istitutsionalisatsiooni vastu: läbi nende püüdluste luua oma partneriga tugev kaasaarvav suhe, võtavad nad osa oma pereelu paradoksaalsest istitutsionalisatsioonist, suurendades seega carceral apparatus-e muutvate omaduste levikut ja intensiivsust.(Comfort 2002)

Kui neilt küsiti, mida nad „instituttsionalisatsiooni“ all mõtleavad, räägivad intervjuueeritavad vanglaelu suhtes tundlikkuse vähenemisest, ja pärast välja saamist suutmatusest väljaspool vanglat hakkama saada, nagu on kirjeldanud Alice, 22-aastane töötu afroameeriklasest ema, kes muretsseb, et ta abikaasa harjub oma kolmeaastase karistuse ajal San Quentiniga ära: „Mu abikaasa ütles mulle, kuidas teda häirib siin olemine. Aga ta ütles, et mõningaid teisi inimesi see ei häiri, ning nende jaoks on vangla kodu – ja vabanemine on nagu puhkusel käimine. Ja pärast lähevad nad otse vanglasse tagasi. Sest nende jaoks on see nagu tänavad, kuid rohkem kodu. (Comfort 2002)

Geograafiline lahusolek on üks vangistuse tagajärg. Sõltuvalt osariigist asuvad vanglad tavaliselt eraltatud kohtades, mis asuvad kaugel linnadest, kust vangid pärit on. Ta ütles, et sõit on nii väsitav, et kui ta lõpuks kohale jõuab, ei viitsi ta enam rääkida. Ta lihtsalt istub seal ja laseb oma abikaasal pidevalt rääkida. See, kui tihti perekonnad vange külastavad, sõltub sellest, kuidas see mõjutab nende rahalisi ja emotsionaalseid ressursse. Üks intervjuueeritav selgitas, et paljud inimesed ei saa endale lubada bussidega sõitmist. Vanglani on ju pikk tee. Paljud inimesed ei saa seda endale lubada. Ja paljud inimesed lihtsalt unustavad nad. Sest see

kulutab ju nende raha. Nende lapsed peavad ju ka sööma. See 50 dollarit on mõnele inimesele liiga palju. Selle eest maksavad nad arveid. (Christian 2005)

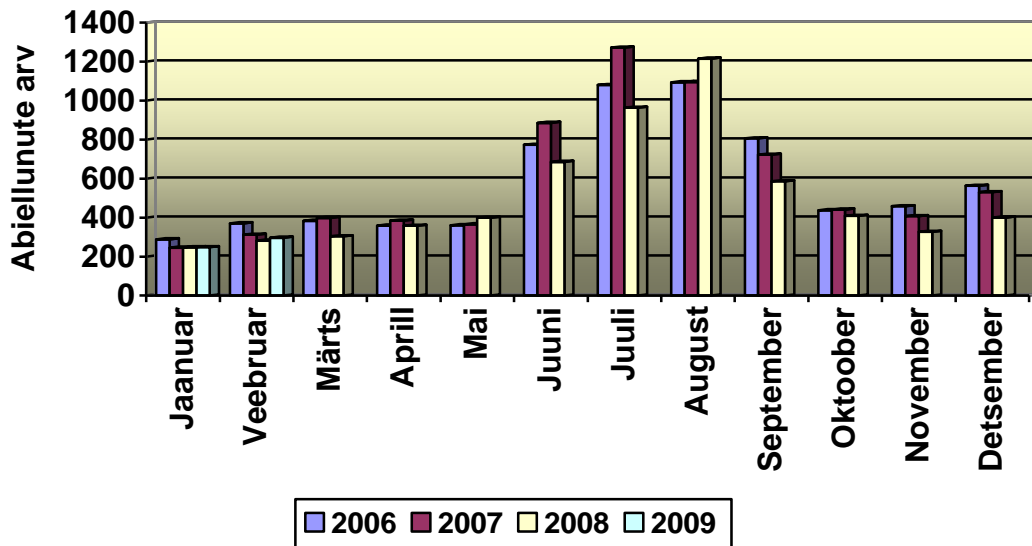
See uurimus näitab, et vangi suhted perekonnaga on keerukad, ebapüsivad ja dünaamilised, osaliselt külastusnõuete ja vangiga kontaktihoidmise tõttu. See uuring näitab vangistusega kaasnevat tagajärki, eriti seda, mis on vajalik perekondadele, et vangidega kontakti säilitada. Mõned perekonnad katkestavad meelega kõik suhted vangistatuga. Samal ajal ei saa paljud pered, kes tahaks vangiga kontakti hoida, seda teha külastusõiguse nõuete tõttu. (Christian 2005)

Tavaliselt uuritakse vangide ja nende perekonnaliikmete vahelisi suhteid läbilõikeliste andmete (*cross-sectional data*) abil, kuid see uurimus põhineb sellel, et peresidemed on ebapüsivad ja muutuvad aja jooksul, seda paljudel erinevatel põhjustel. Üks põhjustest, miks see nii on, võib olla näiteks külastusõiguse tingimused ja kui kerge/raske on vangiga kontakti hoida. Mahukam uurimus võiks kaasa arvata isegi selle, millised suhted olid vangil oma perega enne ja pärast vangis olemist. Viis tähtsamat asja, tänu millele mõistame, miks ja kuidas jäid perekonnad vangidega aja jooksul ühendatuks, on (a) vangi suhe oma perega enne vangistust, (b) vangi püüdlused ennast ja oma käitumist vangisoleku ajal parandada, (c) pinge (emotsioonalne, majanduslik, häbi), mida vangisolek on põhjustanud kogu perele, (d) pere majanduslik olukord, ja (e) pere sotsiaaltoetus (Christian 2005). Iga päev külastavad tuhanded naised ja lapsed korrektsiooniasutusi, et näha oma armastatut nende üle 1.4 mljoni USA kinnipeetava hulgas. Kui külastamine on vaid üks vahend vangiga kohtumiseks, on see tihti kõige tähtsam neile vangidele, keda külastavad. (Comfort 2002)

3.5. Abiellumiste statistika Eestis

Autor toob välja abiellumiste näitajad arvudes alates 2006. aastast 2009 aasta veebruarini. Andmed on võetud Statistikaameti kodulehelt (Rahvastikusündmused... 01.04.2009). Kui vaadata abiellumisi aastate kaupa siis kõige rohkem sõlmiti abielusid 2007. aastal kokku 7057 ja kõige vähem 2008.aastal 6157. Kui aastal 2007 sõlmiti rohkem abielusid võiks öelda, et abielude sõlmimine näitab tõusutrendi, kuid samas 2008 on jällegi vähenenud. Aasta 2009 kahe esimese kuu näitaja on suurem kui 2008.aasta oma, kuid samas jääb alla 2006 ja 2007

aastal sõlmitule. Abiellumiste tõusu kuude lõikes võib täheldada juuli, august, need kuud näitavad hüppelist tõusu abielude registreerimise juures. Täpsema ülevaate toomiseks on koostatud tulpdiaagramm joonisel 2 abielude registreerimine kuude lõikes.

Joonis 2. Abielude statistika Eestis 2006-2009 kuude lõikes

3.6. Abiellumine vanglas

Tavaliselt kannatavad mehed üksinduse käes rohkem kui naised (Elenurm 1997:37). Mõned mehed on rääkinud sellest, kui üksikuna nad end vanglas tunnevad; teised rääkisid oma segaduses seksuaalsetest tunnetest ainult meestest koosnevas keskkonnas (Manocchio ja Dunn 1970:127). Vangistatud naised kannatavad isegi rohkem kui mehed; neil on kehvad külustusreeglid, mille tõttu on raske oma perekonnaga suhteid hoida (Sharp 2003:xvi). Traditsiooniliselt on perekonna loomine alanud abiellumisega. Seda kajastab tohtu hulk romaane, mis lõpevad abielu sõlmimisega ja pulmadega. Isegi muinasjutt lõpeb sageli sõnadega "peeti uhked pulmad". (Kagadze 2007:13)

Vanglasse on suletud isikud, kes on mingil ajal eksinud või siis tahtlikult rikkunud ükiskonna poolt kehtestatud norme ning eraldatud ülejäänud ühiskonnast viimase turvalisuse tagamiseks. Kuid vaatamata eraldatusele ühiskonnast on neil omad bioloogilised, vaimsed ja füüsilised vajadused suhelda ja leida inimene kellega koos jagada oma rõõme ja muresid, keda

armastada ning kelle eest hoolitseda. Osadel kinni peetavatel isikutel on sõlmitud abielu sidemed juba enne kinnipidamis asutusse satumist, mõnedel ka abikaasaga koos elatud juba mitmed aastad ning olemas ühised lapsedki. Nende põhiraskus langeb olemasolevate suhete säilitamisele, ehk siis üritada hoida peret koos tingimustes, kus üks osapool viibib abikaasast ja lastest eemal lühemat või pikemat aega. Kuid on ka selliseid kinni peetavaid isikuid, kes oma nooruse tõttu või siis muudel asjaoludel pole vabaduses olles abikaasat leidnud. Vajadus vaimse ja füüsilise läheduse järgi vanglas olles vajab aga rahuldamist, nemad on leidnud võimaluse trellide taga olles leida tüdrukute/naiste kontaktandmed teiste kinnipeetavate käest. Mõned aga leiavad abikaasa ajalehe kuulutuse kaudu.

Katkend intervjuust, mis on läbiviidud uurimuse ajal USA vanglas abiellunud kinnipeetava abikaasaga, kes kirjeldab oma abiellumist vanglas:

Peale seda kui me abiellusime, oli mul ainult tund tema külastamiseks. Tund, poolteist tundi tema külastamiseks ja siis viidi ta tagasi tema kambrisse, kuni oli tema tööaeg.

MC: Siis, sa läksid üksi, et abielluda?

Stephanie: Jah, ma sõitsin ise, ja jäin ööseks. Seal oli see koht, hotell, mis oli tänava lõpus, ja nad tegid kuue dollarilise allahindluse.

MC: Kuidas sa end tundsid tagasi koju sõites?

Stephanie: Ma olin nagu, tead, see ongi kõik, ma tegin seda! Ma olen abielus! Aga siis olin ma tõsiselt ärritunud, sest ma ei saanud teda selle aja jooksul külastada, nad ei lubanud temaga nii kaua koos olla, kui külastusaja järgi oleks tohtinud, ma tundsin, et nad oleksid võinud meile seda aega lubada, nad oleks võinud hiljem kontrollida. Aga nad ei teinud seda. Ma olin ärritunud ja tema oli ka, sest kui ta mind kallistas, siis polnud ta nagu "Okei, näeme hiljem," ta oli lihtsalt vaikselt. Ma küsisin talt hiljem ja ta ütles "Ma ei tahtnud sind näha lahkumas, sest me oleme nüüd abielus ja ma ei saa isegi sinuga koos olla."

MC: Kas su perekond teab et sa abiellusid?

Stephanie: Jah, nad teadsid. Kui ma tagasi tulin. Üritasin seda oma ema eest varjata, ja oma sõrmust peita – kuid ma ei kavatsenudki seda sõrmest ära võtta, sest ma olin ju abielus. Nii et ma siis üritasin oma kätt koguaeg taskus hoida ja tema ütles: „Ma tean, et sa oled abielus! Ma tean, et sa sõitsid sinna ja abiellusid temaga!“ (Comfort 2002)

3.6.1. Vajalikud protseduurid abiellumiseks(USA ja Venemaa vanglate näitel)

Portaalis About.com kirjeldavad USA abielunõustajad Sheri ja Bob Stritof (2008a) erinevaid juriidilisi protseduure, mis Ameerika Ühendriikide kinnipidamisasutustes tuleb vangiga abielludes läbida ja mainivad, et tõenäoliselt kaasneb abiellumisega palju südamevalu. Protseduurid on järgmised (Stritof 2008a):

- **Määrused** vangiga abiellumiseks varieeruvad erinevates vanglates.
- **Abielupäring.** Kui mõlemad on avalduse täitnud, tuleb see saata vanglasse koos nõutud tasuga.
- **Dokumendid.** Vaja läheb dokumente, mis tõestavad, et abiellumiseks vajalikku vanust, et sa oled selle maa kodanik, kus abielluda tahetakse, ja võib-olla ka sünnitunnistuse koopiat või muud isikut tõendavat dokumenti.
- **Ametniku valimine.** Vangla peaks andma nimekirja pastoritest, kelle seast valida. Peab teadma, kui kõrge nende teenistustasu on ja olema valmis seda tseremoonia ajal maksma.
- **Muud kulud.** Tuleb kindlaks teha, kui palju maksab abielutunnistus, kuna ka selle tellimiseks on raha vaja.
- **Tunnistaja.** On vaja tunnistajat, nii et tuleks kaasa võtta inimene, kes on sinu tulevase abikaasa lubatud külaliste nimekirjas. Võib valida ka kinnipeetava, kes töötab külastusalal.
- **Kahekesi omavahel olemise aeg.** Olenevalt vangla seadustest võib pärast laulatust olla lubatud natuke aega omaette olla. (Stritof & Stritof 2008a)

Kirjeldus vanglas abiellumisest USA San Quentini vanglas kinnipeetavaga abiellunud abikaasade silmade läbi.

Meie elu õnnelikem päev: pulmad trellide taga

California osariigi seaduste järgi on vangil õigus vangisoleku ajal abielluda. Avalduse täitmine ja vajaliku paberitöö tegemine vangi „nõuandja“ (vangla töötaja, kelle ülesanne on aidata administratiivsete asjadega) abiga võtab mitu kuud aega, ja vajalike dokumentide hulgas on kihlatu vande all antud kirjalik tunnistus, et ta mõistab, et tema tulevane abikaasa on süüdi mõistetud kurjategija, kes kannab oma karistust osariigi vanglas. Iga vangla orgniseerib ise oma pulmade graafikut; San Quentin viib laulatusi läbi 6 korda aastas, iga teise kuu esimesel neljapäeval. Tavaliselt toimub ühel päeval 3-4 pulma, kuid pastor viib neile kõigile läbi individuaalse teenistuse. Suhteliselt vähe inimesi abiellub kellegagi kui too on

vangis. Tavaliselt eelistatakse oodata, kuni peigmees vabaneb. Kuid sellegipoolest, kui pulmad toimuvad, näitavad need, kui vastupidav võib olla suhe, kui üks osapool on vangistatud. (Comfort 2002)

Kinnipeetavaga abiellunud naine kirjeldab seda sõnadega, „See oli lahe. See oli suurepärase. See oli väga tore päev.“ Või, nagu Butta – 32-aastane afroameeriklasest administratiivassistent, kes abiellus oma armastatuga päeval, kui too mõisteti 20ks aastaks vangi – lihtsalt ütles, „See oli meie elu kõige õnnelikum päev“. „Nagu mugav väike kodu, mis mul peaks olema väljaspool vangla seinu“: öö koosveetmine. 1968-ndal aastal, Ronald Reagani valitsuse all, lubas California Korrektsiooniosakond üleöö kestvad külastused – mille kestel tohivad kuni 3 vangi perekonnaliiget veeta kolm päeva ja kaks ööd koos vangiga luku taga – erinevatel distsiplinaarsetel ja rehabilitaarsetel põhjustel. (Comfort 2002)

Venemaal tuleb vanglas abiellumiseks kinnipeetaval kirjutada avaldus, millele tuleb võtta vangla ülema allkiri ja siis saata see perekonnaseisu büroosse. Perekonnaseisuametile peab esitama ka avalduse see kes soovib kinnipeetavaga abielluda. Abielu registreerimise juures viibivad need, kes soovivad abielluda ja perekonnaseisu ametnik, kes abiellujaid paari paneb. Registreerimine toimub vangla seinte vahel. See isik kellega soovitakse abielluda võib viibida vabaduses aga ka mõneskinnipidamis asutuses. Eelvangistusosakonna administratsioon kindlustab selle võimaluse, et kinnipeetav saaks abielluda oma väljavalituga. (Linkevits 1999:39)

3.6.2. Tseremoonia läbiviimine Tallinna Vanglas

Tallinna vangla tööd reguleerivad väga paljud erinevad õigusaktid. Need õigusaktid sätestavad ära üldised normid, mis tagavad kinnipidamisasutuse igapäeva töö ning nende järgimine on vajalik korra tagamiseks nii ametnikele kui ka kinni peetavatele isikutele.

Tallinna Vanglas tegeleb abiellumisega seotud küsimustega inspektor- kontaktisik. Segadusi tekitavad asjaolud, et ei teata, kas avaldused perekonnaseisuametisse saatnud isikud ka realselt abielluvad, kuna puudub tagasiside Perekonnaseisuameti poolt. Tallinna Vangla kinnitab omalt poolt direktori allkirjaga kinni peetava isiku allkirja abiellumistaotlusel, kuid edasi tegeleb antud taotlusega kinni peetav isik ise ning vanglal puudub info selle kohta,

millal see vanglast välja saadetakse. Tihti ei teavita kinni peetavad isikud inspektor-kontaktisikut sellest, et nende lähedane teisel pool trelle on andnud taotluse Perekonnaseisumetisse ning millal on realselt võimalike pulmade toimumise aeg. (Abielude registreerimisest nr 7-7/23283)

Tallinna Vangla omalt poolt informeerib oma töötajaid, et need jälgiks kinni peetavate isikute tegevust peale seda, kui nad on saanud direktori allkirjaga kinnitatud allkirja kinnituse ning neil avaneb võimalus see saata oma tulevasele väljapoole vanglat. Teiselt poolt aga Perekonnaseisumetis võiks olla kindel kontaktisik, kellel on ülevaade sellest, millistes vanglates kinni peetavad isikud on planeerinud abielluda, siis oleks alati võimalik kontakteeruda enne konkreetset kuupäeva ning selgeks teha, kas on üldse abiellujaid. Selles asjas ei ole võimalik väga lootma jääda kinni peetavate isikute enda teavitamisele. (Abielude registreerimisest nr 7-7/23283)

Töö autoril õnnestus isiklikult viibida Tallinna Vanglas läbiviidavate abielutseremooniade juures. Selleks, et kinnipeetavate tulevased abikaasad ja veel mõned külalised, kes pidid abielu registreerimisele tulema saaksid vanglasse sisse, oli eelnevalt koostatud nimekiri. See nimekiri oli läbinud julgeoleku kontrolli külaliste isikute kohta ning seejärel allkirjastatud Tallinna Vangla abidirektori poolt. Selleks, et külalised saaksid vanglasse, teostatakse neile põhjalik kontroll, läbiotsimine ning seejärel toimetatakse hoonesse, kus toimuvad registreerimised. Abielutseremoonia viidi läbi eelvangistushoone ruumis. Registreerimise juures viibisid abiellujad, registreerija ja vangistusosakonna peaspetsialist, kes ka fotografeeris vastavalt abiellujate soovile. Abielu registreerimine ühel paaril kestis ligikaudu viis minutit, siis toimetati kohale järgmine paar. Äsja abiellunudel lasti olla umbes kolm minutit omavahel ning siis nad lahutati. Kinnipeetav viidi tagasi oma kambrisse ja naine ootama, millal ta vanglast välja saadetakse. Sellel päeval abiellus seitse kinnipeetavat, neist üks oli eluaegset karistust kandev. Valve selle ruumi ja abiellujate juures oli tugevdatud, kinnipeetavad otsiti läbi enne abielu sõlmimist läbi samuti ka pärast kambrisse tagasi toimetamist.

Kinnipeetava viib abielu registreerimisele inspektor-kontaktisik, kes teeb selle lühikese tseremoonia kaasa ning selle lõppedes saadab nüüdseks siis juba abielus oleva vahistatu või süüdimõistetut tagasi tema kambrisse. Tseremoonial ei ole lubatud tarvitada šampust, nagu seda tehakse väljaspool vanglat perekonnaseisumetis paari pannes. Kinnipidamisasutus seab

abiellujatele omad piirangud, siin ei ole võimalik korraldada selliseid pulmi nagu on võimalik korraldada vabaduses, vastavalt oma maitsele ja soovile. Vanglas toimuv abiellumine on tagasihoidlik tseremoonia, ning äsja abiellunud ei oota ees kaunid mesinädalad vaid üksteisest lahusolek, kuni neile võimaldatakse, kas siis lühi või pikkaajaline kokkusaamine. Kui kinni peetav isik on täitnud varakult taotluse pikkaajalisele kokkusaamisele ja see aeg on pikkaajaliste kokkusaamiste tuba vaba, õnnestub ehk vastabiellunud paaril olla koos järgnev ööpäev.

3.7. Põhjuseid vanglaabieludeks

USA abielunõustajad Sheri ja Bob Stritof on internetinõustamise portaalis About.com välja pakkunud palju põhjuseid, miks naised abielluvad vangidega, keda nad tegelikult ei tunne. Põhjuseid võib tuua järgmiseid (Stritof & Stritof 2008b):

- Samastumine agressiivse isiksusega
- Päästmisfantaasiad
- Kaastundest
- Viis olla tähelepanu keskpunktis ja rambivalguses
- Tunda end vajaliku ja tähtsana
- Nälg ohu või põnevuse järele
- Mässumeelsusest
- Et kodanikuks saada
- Täitmaks läbikukkumisest, pettumusest või romantilise suhte puudumisest tekkinud tühja kohta
- Võimalus olla abielus ja ema, pidamata iga päev abikaasaga kokku puutuma.(Stritof & Stritof 2008b)

Tavaliselt on need naised, kes abielluvad vangidega, kellega nad kohtusid meili teel või töötades, häbelikud, madala enesehinnanguga, tunnevad ennast autsaiderina, on väärkohtlemise ohvrid ja igatsevad emotsionaalset suhet. Kui keegi on pähe võtnud, et tahab vangiga abielluda, ei saa tema meele muutmiseks eriti midagi ära teha. Loodetavasti on kogu see paberitöö, mis kulub selleks, et vangiga abielluda nii aeglane, et inimene mõistab õigel ajal, et ta teeb vea ja ei abiellu. Statistika näitab aga, et kui vanglas abiellunud paar väljaspool

vanglat koos on, siis tõenäosus, et suhe jääb püsima, on väga väike. Sellised abielud jäävad harva püsima. Alephi instituudi andmete kohaselt on nende paaride hulgas, kus üks abikaasast on kinnipeetav lahutusi esimese abielu aasta jooksul üle 85%. (Stritof & Stritof.2008). Tavaliselt tekivad konfliktid koos verbaalse ja füüsilise vägivallaga. (Stritof & Stritof 2008b)

Ameerika vanglas on külastused väga tähtsad paljudele vangidele, mitmel erineval põhjusel, kuid paljud pikka aega vangis olnud mehed ütlevad, et külastused on ühed halvematest asjadest vanglas, tõenäoliselt ütlevad nad seda sellepärast, et neile endale ei tule keegi külla (Manocchio ja Dunn 1970:190).

3.7.1. Vanglaromantika näide

Näitena tooks käesoleva töö autor ära ka ühe tüüpilise loo vangla romantikast. Konkreetne episood on leitud interneti avarustest, tänapäeval väga populaarseks saanud interneti nähtusest – blogist (Families.com, LLC 2008) ja selle autoriks naisterahvas, kes pajatab oma sõbra loo. Mis toimus oli järgmine: naine tutvus sõprade kaudu kirja teel vangis oleva kinnipeetavaga ning lõppkokkuvõttes ka abiellus temaga.

Naise ja ühe vangiga ühine sõber arvas, et oleks tore, kui nood omavahel kirju saadaksid. Naine kirjutas ühe kirja, kus rääkis natuke endast ja ei küsinud ühtegi isiklikku küsimust. Paari nädala pärast sai ta oma kirjale vastuse. Mees kirjutas väga ilukõneliselt, küsis palju küsimusi ja rääkis, miks ta vanglasse saadeti. Kuna mees tundus tore, kirjutas naine vastu. Nende kirjavahetuse käigus sai naine teada, et kinnipeetaval oli probleeme narkootikumide ja alkoholiga, kuid et ta kavatses ka pärast vanglast vabanemist puhtaks jääda ning et sõbra toetus oleks selle juures suureks abiks. Nende kirjavahetus kestis mitu kuud. Suhe arenes kirjavahetusest edasi reaalsemaks, vormistati vajalikud dokumendid kokkusaamiste korraldamiseks ning kohtuti ka näost näkku. Naine hakkas tal regulaarselt külas käima ning suhe arenes kuni tegeliku abieluni, kusjuures naine ei olnud nõus abieluga mehe vabanemiseni ootama ning abiellutigi. (Markson 2006)

Naine ootas meest kolm aastat, külastades teda iga nädal ja kolis lõpuks samasse linna, kus mees vangis oli. Kogu tema elu keerles ta abikaasa ümber. Ta kulutas peaaegu kogu oma vaba

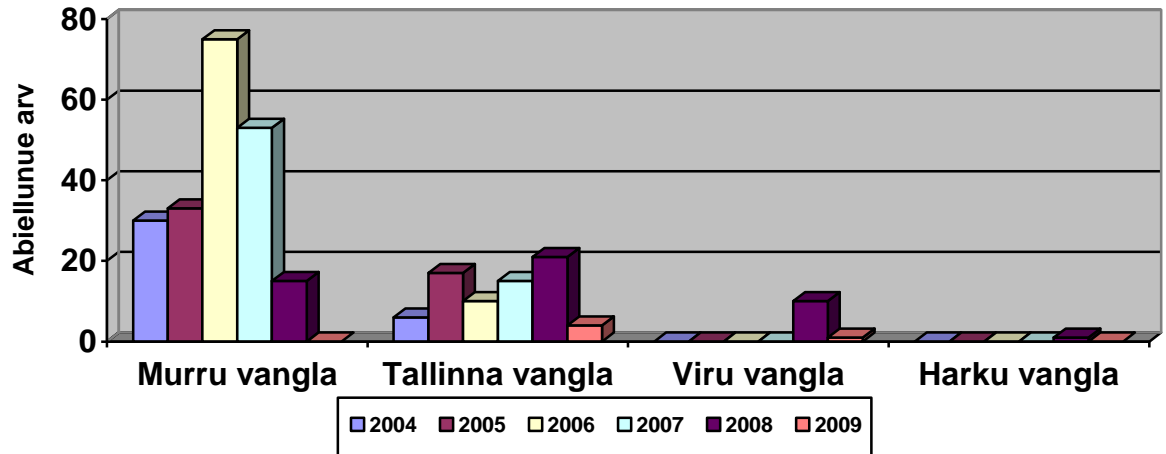
raha mehele pakkide saatmiseks, lootes et kui see vabaneb, saavad nad kogu oma ülejäänud elu koos olla. Lõpuks kujunes aga nende kooselu väga lühikeseks. Peale vabanemist oldi lühikest aega õnnelikud ja pidutseti. Kuid kui naine elu reaalsema külje juurde pöördus ja tundis huvi mehe edasiste plaanide suhtes, nt tööotsingud, ilmnesid lahkkelid, meest huvitasid tema endised sõbrad ja edasine pidutsemine ning andis ainult valelubadusi. Mõne kuu pärast oli mees tagasi vanglas ning varsti pärast seda toimus ka lahutus. Kahjuks juhtub selliseid asju liigagi tihti. Tõenäoline on, et kui paar pole olnud enne vanglasse minekut koos, siis ei pea see suhe tõenäoliselt ka pärast vabanemist vastu. (Markson 2006)

4. UURIMUS

4.1. Vanglates registreeritud abielude analüüs

Eesti vanglates registreeritud abiellumiste kohta saadud andmete järgi saab autor võrrelda abiellumiste statistikat erinevates vanglates. Kahjuks jäid saamata andmed Tartu vanglas läbiviidud registreerimiste kohta. Registreerimise võrdlust saab teha seega nelja kinnipidamisasutuse kohta- Tallinna, Viru, Harku ja Murru Vanglas aastatel 2004- 2009. Kuna Viru vangla on suhteliselt uus vangla on seal abielusid sõlmitud ainult kolmel korral 2008 augustis kaks, 2008 novembris kaheksa ning veebruaris 2009 oli üks abielu registreerimine. Harku Vanglas on abiellumiste registreerimine olnud väga tagasihoidlik, üks registreerimine 2008 aastal. See ei tähenda, et sealsed kinnipeetavad üldse ei abiellu vaid abielud registreeritakse teistes vanglates, kuna need on tavaliselt kinni peetavate isikute omavahel sõlmitavad abielud. Teada on üks kinni peetavate isikute omavaheline registreerimine Viru Vanglas ja Tallinna Vanglas, kus Harku Vanglast on kinnipeetav toimetatud abielu registreerimise ajaks Tallinna Vanglasse.

Murru Vanglas on viimase viie aasta jooksul kokku registreeritud 206 abielu, Tallinna Vanglas sama aja jooksul 69, Harku Vanglas 1, Viru Vanglas 11. Murru Vanglas oli kõige rohkem abiellujaid 2006 aastal 75 kinnipeetavat, kuna see vangla on olnud kõige suurema arvuga kinnipeetavatega vangla, kajastub see ka abielu registreerimistes. Kuid ajast kui avati Viru Vangla ning Murru Vanglas hakati vähendama kinnipeetavate arvu, paigutades neid laiali teistesse Eesti vanglatesse on vähenenud ka seal abielluvate kinnipeetavate arv. Aastal 2008 oli see ainult 15 ja aastal 2009 ei sõlmitud seal vanglas ühtegi abielu. Joonisel 3 on illustreeritud abielude registreerimine Eesti erinevates vanglates aastast 2004 kuni 2009. Võrdluseks Eestis sõlmitud abieludega, kui 2006 aastal sõlmiti kogu Eestis 6972 abielu siis nelja vangla peale kokku sõlmiti 85 abielu, mis on sellest 1,2%. Aastal 2007 on see protsent sõlmitud abielude kohta 0,9% ja 2008 0,7%, nagu arvutustest paistab on see suhteliselt väike protsent kõigi Eestis sõlmitud abielude kohta.

Joonis 3. Abiellumiste statistika Eesti erinevates vanglates 2004-2009.

4.2. Metodoloogia

4.2.1. Meetod

Käesolevas lõputöös uuritakse mis põhjustel kinni peetavad isikud vanglas abielluvad ja nende arvamust abielude sõlmimise kohta vanglas. Samuti abiellumisega kerkinud probleeme abikaasaga, kuna üks osapooltest on suletud vanglamüüride taha ning omavahelised suhted on piiratud. Ning kas kinnipidamisasutuses sõlmitud abielu muudab kinni peetavate isikute käitumist ja üldist ellusuhtumist.

Küsitluse kavandamisel oli autoril valida, kas teha küsitlus ankeedi vormis või viia läbi intervjuuna kinni peetavate isikutega, kuna valim osutus suhteliselt väikseks sai valitud struktureeritud intervjuu. Nimetatud intervjuu puhul kasutati abivahendina ankeeti, kus on küsimuste ja väidete järjekord kindlaks määratud. Intervjuu sai läbi viidud kooskõlastatud vangla juhtkonnaga neljas 2009.a. tegutsevas Eesti vanglas so. Murru Vangla, Viru Vangla, Harku Vangla ja Tallinna Vangla. Tartu vanglas sai küll intervjuu läbiviimine juhtkonnaga kooskõlastatud, kuid kahjuks jäid intervjuud läbi viimata, kuna ei osatud öelda vanglas viibivate abiellunute andmeid. Samuti viis autor läbi küsitluse inspektor-kontaktisikutega, selgitamaks välja toimunud muutuseid kinni peetavate isikutega peale abiellumist.

Intervjuuküsimustik sai koostatud vanglas abiellunud kinni peetavate isikute abiellumise põhjuste, tutvuse soetamis võimaluste ja nende hoidmise, säilitamise probleemide uurimiseks. Uuriti ka, mida kinni peetavad isikud arvavad abikaasaga koos olemise võimalusest, ehk siis pikkaajalistest kokkusaamistest.

Intervjuuküsimustik sisaldas järgmisi küsimusteblokke:

1. Kinni peetavate isikute ja abikaasade andmed;
2. Järgmise küsimustebloki, eesmärgiks oli uurida, kas kinni peetavad isikud on ka varem olnud abielus/kooselus, selgitamaks välja, kas on olnud ka varasemaid vangla abielusid. Samuti küsimused vanemate kooselu kohta uurimaks, kas on perekonnas varem keegi viibinud vanglas ja seal ka abielu sõlminud.
3. Järgnevalt sisaldas küsimustik küsimusi abiellumise põhjuste, registreerimise läbiviimise kohta vanglas, abieluga seotud probleemide, abikaasaga kohtumisvõimaluste ja kinni peetavate isiku elumuutuste kohta. Eesmärgiga uurida kinni peetavate isikute abiellumise põhjuseid ning ellusuhtumise muutuseid.

Ankeet sai koostatud nii eesti kui vene keeles, kuna intervjueeritavaid oli mõlemast rahvusest. Saadud andmeid on autor töödelnud nii tabelina, sektordiagrammil, kui tulpdiaagrammil. Vestlusi viisin läbi inspektor- kontaktisikutega, kuna nemad puutuvad kokku kinni peetavate isikute vangla siseste rikkumistega, sai küsitletud, kinni peetavate isikute käitumise muutustest.

4.2.2. Valim

Sihtgrupi moodustasid käesolevas uurimuses kõik vanglates abiellunud kinni peetavad isikud Eesti vanglates, keda anketeerimise hetkel oli vanglates (v.a. Tartu Vangla) kokku 36. Tallinna vanglas viibis 13 uuritavat, Harku Vanglas 5, Murru Vanglas 7 ja Viru Vanglas 11. Küsitletutest 15 olid vene rahvusest, 12 eestlased ja 1 soomlane. Küsitletute iga jäi vanusevahemikku 24 – 54 eluaastat. (24, 3*25, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 7*33, 3*36, 37, 39, 40, 54 aastat) Küsitletutega lähisuhtes olevate abikaasade iga jäi vahemikku 18 – 54 eluaastat (18, 19, 2*21, 3*22, 3*24, 2*25, 26, 27, 28, 29, 2*30,31, 33, 3* 35,38, 39, 40, 45, 54 aastat).

4.2.3. Protsess

Uurimus viidi läbi kinni peetava isikuga eraldi ruumis vesteldes. Kõigil juhtudel selgitati uuritavatele, mille jaoks seda intervjuud vaja läheb ning, et ankeedi täitmine on vabatahtlik ja anonüümne. Üldiselt olid intervjuueeritavad valmis meelsasti küsimustele vastama. Tallinna vanglas olid uuritavatest küsimustele nõus vastama kõik 13 valimi moodustanud kinni peetavat isikut, Harku vangla 5 küsitletavast kinnipeetavast sai küsitletud 4, kuna üks oli seotud tööülesannete täitmisega, mida ei olnud võimalik katkestada. Intervjuu küsimustele keeldus vastamast 2 Murru vanglas viibinud kinnipeetavat, 1 kinnipeetav viibis küsitluse ajal tööl väljaspool vanglat ning ei olnud kättesaadav, kokku sai 7-st kinnipeetavast küsitletud 4. Viru vanglas 11-st uuritavast sai küsitletud 7 kinni peetavat isikut, 1 viibis küsitluse ajal koolis, ülejäänud 3 aga olid etapis. Kokku jäi 36 abiellunud kinni peetavast isikust küsitlemata 8. Valimi moodustas seega 28 neljas Eesti vanglas abiellunud ning hetkel neis viibivat kinni peetavat isikut.

4.3. Tulemused ja analüüs

Vanus: Abiellujate vanusevahe on toodud alljärgnevalt tabelis nr 1 naiste valitud abikaasad ja kõrval meeste valitud abikaasad:

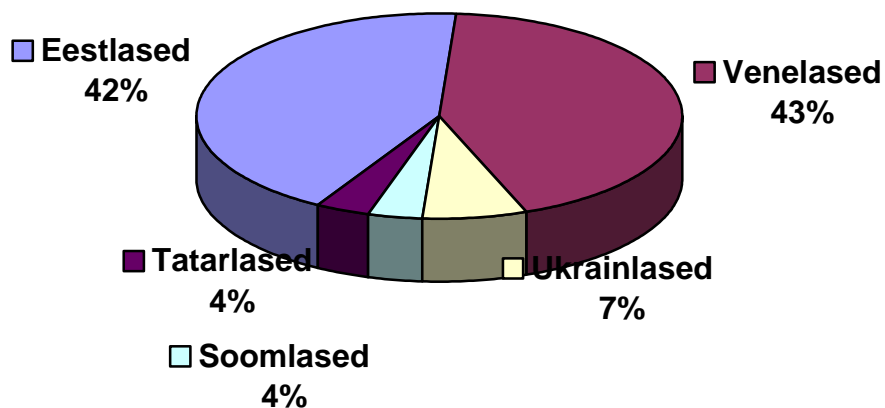
Tabel 1. Abiellujate vanusevahe

Jrk	Naissoost kinnipeetavate valitud abikaasade vanusevahe	Meesoost kinni peetavate isikute valitud abikaasade vanusevahe
1	naine 28a.- mees 35a	mees 24a.- naine 22a
2	naine 33a.- mees 24a	mees 24a.- naine 33a
3	naine 36a.- mees 35a	mees 25a.- naine 22a
4	naine 37a.- mees 45a	mees 25a.- naine 22a
5		mees 25a.- naine 24a
6		mees 26a.- naine 30a
7		mees 28a.- naine 25a
8		mees 29a.- naine 21a

9		mees 30a.- naine 26a
10		mees 31a.- naine 21a
11		mees 32a.- naine 19a
12		mees 32a.- naine 35a
13		mees 33a.- naine 30a
14		mees 33a.- naine 31a
15		mees 33a.- naine 33a
16		mees 33a.- naine 38a
17		mees 33a.- naine 39a
18		mees 33a.- naine 29a
19		mees 36a.- naine 25a
20		mees 36a.- naine 24a
21		mees 39a.- naine 40a
22		mees 40a.- naine 28a
23		mees 45a.- naine 37a
24		mees 54a.- naine 54a

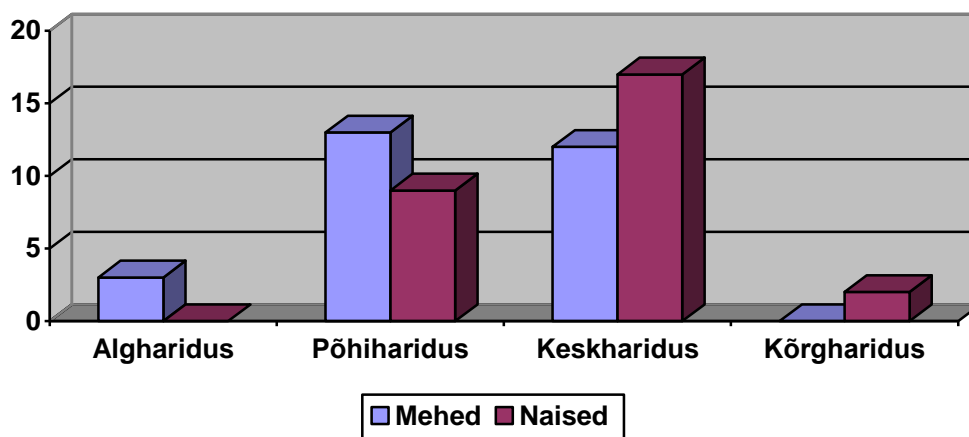
Saadud andmeid võrreldes tuleb abiellujate keskmiseks vanusevaheks 8,6 aastat. Enamjaolt on valitud abikaasad kinni peetavate isikutega üheeaalised, kuid esines ka paare kus abikaasa oli palju noorem. Suuremaks vanusevaheks meessoost kinni peetavatel isikutel oli 13 aastat ja naissoost kinnipeetavatel 9 aastat.

Rahvus: Rahvuse puhul võib välja tuua sellise aspekti, et eestlane abiellus enamjaolt eestlasega ning venelane venelasega, vaid kahel juhul töid küsitletavad välja et abiellusid ukrainlannaga ja ühel korral tatarlasega, ühel korral abiellus soomlasest kinnipeetav vene rahvuse esindajaga. Protsentuaalselt on vanglas abiellunud kinni peetavate isikute ja nende abikaasade rahvus jaotunud järgmiselt: kõige rohkem 43% oli vene rahvusest, väikese vahega 42% järgnes eesti rahvusest abiellujad, 7% oli ukrainlasi, ja võrdselt jagunesid protsendid soomlaste ja tatarlaste vahel-4%. Antud jaotus on ära toodud joonisel 4.

Joonis 4. Abiellunute rahvus protsentuaalselt.

Haridus: Hariduse puhul pööras autor tähelepanu sellele, millised olid abiellunud kinni peetavate isikute ja nende abikaasade haridustasemed. Kinni peetavate isikutega abiellujatel oli kas abiellujaga sama haridustase 15 % , kõrgema haridustasemega 80% ja ülejäänud 5% oli madalam haridustase kui kinni peetaval isikul. Joonisel 5. on kujutatud abiellujate haridus tasemed.

Joonis 5. Abiellujate haridus tasemed.

Karistusaja pikkust sai uuritud eesmärgiga, kui palju on kinni peetavatel isikutel jäänud vabanemiseni, et sõlmida abielu peale vabanemist. Küsitlusest selgub, et karistusaeg osutus enamustel liiga pikaks ning valiti võimalus abielluda vanglas. Pikkim karistusaeg küsitluse aeg naiste seas oli 16 aastat ja lühem 5 aastat, mis teeb keskmiseks 11,25 aastat. Meeste puhul oli pikkim karistusaeg 17 aastat ja väikseim 10 päeva, see teeb keskmiseks 7,6 aastat.

Uuritavatest kinnipeetavatest olid enne sõlmitud abielu olnud varem abielus/kooselus 15, üks vastajatest koguni kahel korral. Enamuses oli eelnevate abielude/kooselude lagunemise põhjuseks toodud vanglasse sattumine. Üks vastanutest väitis, et naine lihtsalt sõitis külla ega tulnudki tagasi, ühel juhul oli tegemist abikaasa teise riiki kolimisega, üks ei mäletanud põhjust ja ühel oli iseloomude sobimatus. Samas naiskinnipeetavate puhul toodi lahkuminemise põhjuseks peale vanglasse sattumise ka mehe vägivaldsus.

Küsimuse peale, kas vanemad olid abielus ja kui kaua, vastasid enamuses kinni peetavatest isikutest, et nende vanemad olid abielus üle 10 aasta, mõningatel juhtudel isegi kuni 40 aastat ning elavat veel küsitlemise läbiviimise ajalgi koos. Ühel juhul väitis kinnipeetav, et on lastekodulaps, ega tea oma vanematest midagi. Vanemate kooselu lõppemise põhjusteks toodi kauakestnud abieludel enamasti ühe vanema surma, kuid ka isa vägivaldsust ja alkoholilembust. Kahel korral toodi põhjuseks isa lahkumine teise elukaaslase juurde. Üldjoontes võib välja tuua seose, et kinni peetavad isikud, kelle vanemad on pikkalt koos elanud, on ka ise eelnevalt olnud pikaajalisemas kooselus. Seitsmel juhul 28-st oli viibinud kinnipidamisasutuses keegi vastanute lähisugulastest ja ühel korral neist sõlmitud ka abielu vanglas. Üksiklapseks tunnistas end olevat neli uuritavat kinni peetavat isikut, seitsmel oli üks õde või vend, kuuel kaks õde või venda, ühel kolm venda ja ühel neli venda, kuuel olid aga poolõed või vennad.

Oma läbisaamist vanematega, õdede vendadega hindas normaalseks 72% vastanutest, väga heaks 19% ning suhted olid katkenud peale vanglasse sattumist 9% kinni peetavatest isikutest.

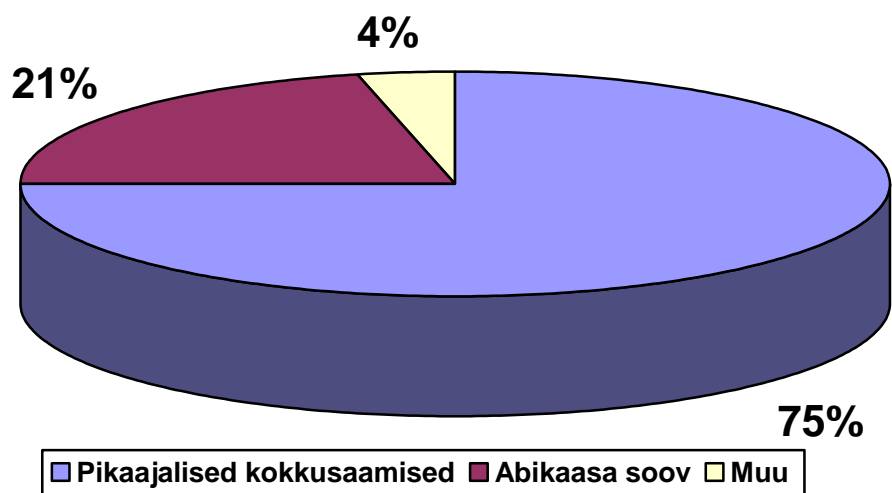
Abikaasaga tutvumise kohta vastas kümme uuritavat, et olid tuttavad juba enne vanglasse satumist, 8 leidis abikaasa vanglas olles tuttavate kaudu, 7 vastajat olid leidnud teineteist vanglas koos olles. Kahel korral sellest vastati, et abikaasa töötas tutvumise hetkel vanglas. Kolm vastajat leidsid abikaasa ajalehte või interneti pandud kuulutuse kaudu. Abikaasaga olid enne abiellumist tuttavad kinnipeetavad kesketl läbi 4,1 aastat, kõige pikkem tutvus oli

kestnud 18 aastat, kuid kuna mõlemad olid enne abielus, ei saanud nad varem abielluda. Kõige lühem tutvus enne abiellumist oli 3 kuud, mis oli vanglas sobitatud tutvus.

Ühiseid lapsi praeguse abikaasaga oli ainult kahel vastanul, teistel veel polnud, kuid loodeti tulevikus saada, kui mitte enne, siis peale vanglast vabanemist kindlasti.

Küsimusele, mida abikaasalt kõige enam oodatakse, vastas 26 vastajast, et soovivad vaimset ja füüsilist lähedust, kuna kinnipidamisasutuses viibitakse pidevalt omasooliste seltsis. Üks vastajatest soovis abikaasalt peale vaimse ja füüsilise läheduse veel ka materiaalsel toetust ja elukohta peale vanglast vabanemist. Üks uuritavatest vastas, et ei soovi abikaasalt enam midagi peale lahutuse. Kuna suure ülekaaluga toodi uuritavate kinni peetavate isikute poolt põhjus vaimse ja füüsilise läheduse vajadus võib järeldada, et töös püstitatud hüpotees on leidnud kinnitust.

Küsimusele, miks otsustati vanglas abielluda, leidis 21 küsitletavat, et see on ainus võimalus elukaaslasega kohtumiseks, siis võimaldatakse pikkaajalisi kokkusaamisi. Kuuel korral väitsid vastajad, et abiellumine vanglas võeti ette abikaasa soovil, üks kinnipeetav vastas, et abielu jäi ära kuna tulevane abikaasa veendi ümber ning registreerimine jäi ära. Joonisel 6 illustreeritud sektordiagrammil on näha selge ülekaal nende hulgas, kes soovisid abielluda pikkaajaliste kokkusaamiste pärast. Abikaasa reageeringut ettepanekule abielluda vanglas hindas normaalseks 22 kinni peetavat isikut, 6 oli see abikaasa enda idee ning ühel juhul võtis tulevane abikaasa mõtlemisaaega. Ka antud küsimuse vastustest võib järeldada, et püstitatud hüpotees on ülekaalukalt leidnud kinnitust, sest selleks, et tunda abikaasaga vaimset või füüsilist lähedust on omavahelised koosolemised ehk siis vangla tingimistes pikaajalised kokkusaamised.

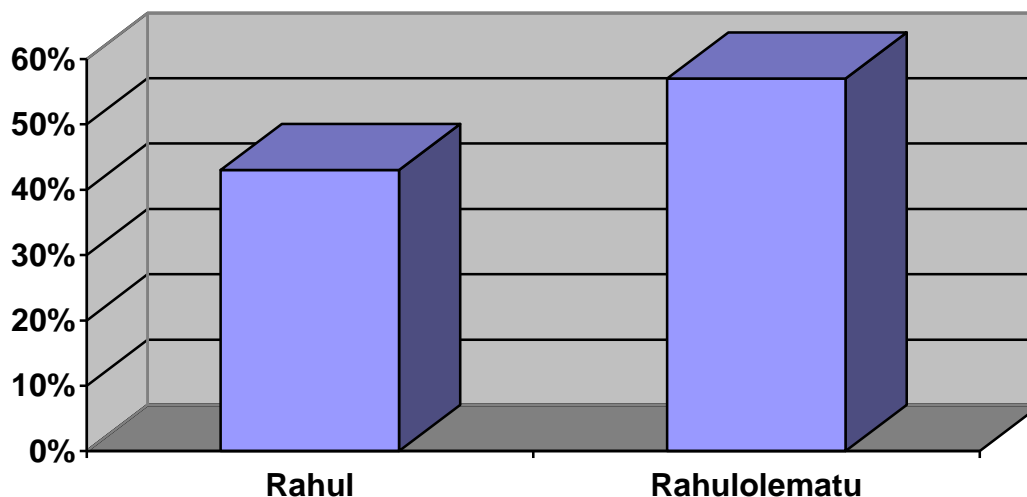

Joonis 6. Vanglas abiellumise põhjused.

Kõik küsitletud kinni peetavad isikud arvasid, et vanglas olek põhjustab nende abielus probleeme. Uurimisalused tõid välja järgmisi ette tulevaid probleeme:

- üksteisest eemal viibimine
- vähesed kohtumised
- teadmatus, mis toimub abikaasaga väljaspool vanglat
- vähene, raskendatud suhtlemine perega
- puudub võimalus abikaasat toetada
- ei saa osaleda laste kasvatamises
- lahusolek tekitab pingeid abielus
- ei ole võimalik viibida koos perega tähtpäevadel

Abielu registreerimistseremoonia korraldamisega vanglas oli rahul 43% ja ei olnud rahul 57%. Välja toodud tulpdiaagrammina joonisel 7. Kõik vastajatest soovisid, et vangla võiks võimaldada neil peale abielu sõlmimist olla kauem koos abikaasaga, et oleks võimalik kohaneda uue olukorraga ning veel sooviti saada peale abiellumist pikkaajalisele kokkusaamisele. Osad vastajatest tõid välja probleemid abiellumise loa saamiseks paberite korda saamisega. Siinkohal võiks tuua välja erinevuse vanglate kaupa, sest Murru Vanglas abiellunud olid rahulolevamad, kuna neile oli võimaldatud peale abiellumist järgmine päev pikkaajaline kokkusaamine ning neil oli võimalus viibida koos oma vastse abikaasaga.

Joonis 7. Arvamus abielu registreerimise kohta vanglas.

Pikkaajaliste kokkusaamiste kohta arvasid vastajad üksmeelselt, et need võiksid olla vähemalt kolm ööpäeva nagu vanasti (praegu on lubatud ainult üks ööpäev). Samuti arvati, et kokkusaamisi võiks tihemini võimaldada. Ka siin võib tuua erinevused vanglate kaupa. Kui Murru ja Viru Vanglas oldi üldjoontes rahul pikkaajaliste kokkusaamiste olme tingimustega, siis Tallinna ja Harku Vanglas toodi välja, et kokkusaamiste toa olmetingimused on allapoole igasugust arvestus. Remonti pole ammu tehtud ja toad koristamata, tolm ning ämblikuvõrgud igalpool. Tallinna Vangla kokkusaamiste toa probleemi kohta tõstatati probleem, et lapsega koosolemise võimalused on väga halvad. Viru Vanglas küsitletud uurimiselused tõid seoses pikaajaliste kokkusaamisega probleemiks selle, et vangla administratsioon ei võimalda kokkusaamist nende valitud päeval, siis kui abikaasal on võimalik tulla. Enamus kinni peetavatele isikutele tekitas rahulolematust vangla söök pikaajalistel kokkusaamistel, samuti ka suitsetamiskeeld pikaajaliste kokkusaamiste toas.

Küsimusele, kuidas saaks vangla soodustada suhete loomist või säilitamist, eesmärk oli välja tuua küsitletavate probleemid perega suhtlemise parandamiseks. Küsitletavad kinni peetavad isikud tõid välja järgnevaid ettepanekuid:

- rohkem pereprogramme, kus oleks võimalus osaleda mõlemal abikaasal
- võimaldada tihemini nii lühi-, kui pikaajalisi kokkusaamisi
- paremaid tingimusi kokkusaamiste toas
- ajaliselt pikkemat helistamise võimalust

- mõistvat suhtumist vanglaametnike poolt
- kokkusaamistele tulevate pereliikmete läbiotsimise võiks teha vähem alandavalt.

Seda, et abielu mõjub positiivselt kinni peetavatele isikutele leidsid kõik uuritavad vastajad.

Abielu positiivsete asjadena toodi välja järgmiselt:

- füüsiline lähedus
- armastus
- toetus
- võimalus suhelda
- võimalus jagada muresid ja rõõme
- kodu leidmine
- lootus tulevikule
- hingeline tugi

Käitumise muutumise kohta peale abiellumist vastati, et on muutunud positiivsemaks 17 juhul uuritavatest, 10 vastanutest ütles, et ei ole muutunud ning üks väitis, et on muutunud halvemaks, kuna abielu oli halb ja tõi kaasa palju probleeme. Ellusuhtumise muutust positiivses suunas muutunud olevat väitis 22 abiellunud kinni peetavat isikut, 2 vastas, et pani tõsisemalt elu üle järele mõtlema, kuna peab arvestama nüüd ka abikaasaga, 4 vastajat leidis, et ei ole toimunud mingit muudatust nende ellusuhtumises. Viimaste küsimuste vastustes võib järeldada, et abiellumine vanglas on kinni peetavatele isikutele muutus positiivsemas suunas ning vähesel määral ka aitab kaasa nende õiguskuulekale käitumisele suunamisele ja taasühiskonnastamisele, sest on abiellumisega tekkinud stiimul paremale elule.

Küstitatud inspektor-kontaktisikute väitel muutus enamus abiellunud kinni peetavate isikute käitumine paremaks, kuna pikkaajalisele kokkusaamise keeld on üks kinni peetavate isikute distsiplinaarkaristustest. Soov saada kokku abikaasaga oli stiimuliks rikumiste vähendamisel.

KOKKUVÕTE

Antud lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada mida kinni peetavad isikud arvavad vanglas abiellumistest ja põhjustest miks seda tehakse. Ning kuidas olukorras, kus on piiratud võimalused suhelda vastassugupoolega luuakse suhteid ja leitakse elukaaslast. Ja tuua välja probleemid, mis kerkivad esile vanglas abiellunutel, seoses ühe abielupoole piiratud võimalustega abielu panustamisesse. Samuti uurida, kuidas on kinni peetavad isikud rahul vangla poolt pakutavate kokkusaamisvõimalustega perega suhtlemiseks ning kas ja kuidas nende arvates saaks vangla suhtlemisvõimaluste paremaks muutumisele kaasa aidata.

Töös oli püstitatud järgmine hüpotees:

Abiellumist vanglas kasutavad kinni peetavad isikud enamasti vastassugupoolega vaimse ja füüsilise läheduse loomiseks. Püstitatud hüpotees leidis kinnitust, sest vastusele mida abikaasalt oodatakse vastas enamus uuritavatest, et vajavad vaimset ja füüsilist lähedust. Püstitatud hüpoteesi kinnituseks võib samuti tuua uuritavate seas ülekaalukalt välja toodud abiellumise põhjuse vanglas - pikkaajalise kokkusaamise võimalus. Kuna kinni peetavad isikud saavad oma vaimsete ja füüsiliste läheduste vajadusi rahuldada abikaasaga koos olles pikkaajalisel kokkusaamisel.

Käesoleva lõputöö eesmärgi täitmiseks ja hüpoteeside lahendamiseks kasutati struktureeritud intervjuud vanglas abiellunud ja intervjuu läbiviimise ajal veel viibivate kinni peetavate isikutega ning küsitles inspektor-kontaktisikuid kinni peetavates isikutes toimunud muutuste kohta peale abiellumist. Samuti on välja toodud statistilised näitajad sõlmitud abielude kohta kogu Eesti elanikonna kohta ning neljas Eesti vanglas s.o. siis Tallinna Vangla, Murru Vangla, Harku Vangla ja Viru Vangla.

Abiellumine on emotsionaalne ja füüsiline side kahe inimese vahel, mis teeb armastuse objekti läheduse inimese jaoks nauditavaks, kuid võib teha temast eemal oleku piinavaks. Seda eriti tingimustes, kus üks pool on suletud pikaks ajaks teisele poole vangla müüre ning suhtlemisvõimalused on piiratud. Üksteisest hoolivatele, armastavatele inimestele võib tunduda pikk juba üksainus päev teineteisest eemal olemist, mis siis rääkida tingimustest kus lahusolek võib kujuneda aastatepikkuseks.

Olukorras kus kinni peetavad isikud on sunnitud veetma enamus aega omasooliste seltsis, kasvab nende vajadus vaimse ja füüsilise vajaduse järele vastasoolle ning ühe võimalusena tunda end mehe või siis naisena leitakse väljapääs abiellumises. Aastast 2004- 2009 on sõmitud Eesti neljas Murru, Tallinn, Harku ja Viru Vanglas kokku 291 abielu.

Kokkuvõtteks võiks antud teema kohta öelda, et see on huvipakkuv, kuid sellest on vähe kirjutatud. Kahjuks jäi autoril uurimata, mida arvab vanglas abielude sõlmimisest teine osapool ehk siis kinni peetava isiku abikaasa, millisena näeb tema oma rolli selles abielus.

Kuna töös püstitatud hüpotees leidis uurimisel kinnitust on autori arvates lõputöö eesmärk täidetud. Välja on toodud põhjused milliseid probleeme tekitab vanglas viibimine kinni peetavate isikute peredele ning kuidas saaks vangla kaasa aidata vanglas sõlmitud peresidemete loomisele ja säilitamisele. Soovitus vanglale võiks olla korraldada rohkem pereprogramme, mis aitaks kinni peetavatel isikutel toime tulla tekkinud probleemide ja nende lahendamisega. Tallinna ja Harku vangla võiks pikaajaliste kokkusaamiste tubades võimaluse korral luua paremaid olmetingimusi.

SUMMARY

The final paper's length is 42 pages and in addition contains a questionnaire. The paper is written in Estonian, 24 sources were used, 14 of them in Estonian, 9 in English and 1 in Russian.

The study is about prison incarcerates. The purpose is to learn what are the incarcerates' opinions about marriages made in prison, their reasons for marrying, and how people get into relationships and find mates in a situation where opportunities to communicate between different sexes are limited. Also to bring out problems that emerge between people who were married in prison regarding one party's limited ability to contribute into marriage. The study methods are structured interviews and a questionnaire, the interviewed people are incarcerates who married in prison and inspector-contact person.

It appeared during the study that incarcerated people marry in order to satisfy their mental and physical needs. In the same time prison marriages usually affect incarcerated people's view of life in a positive way. It is topical, since such a study hasn't been conducted before in Estonia. The suggestion to the prison could be that they should organize more family programmes that would help incarcerates to manage the problems that may appear and help in solving them. Tallinn's and Harku's prisons should improve the conditions in long-term meeting rooms.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

Ametlik kirjavahetus Tallinna Perekonnaseisuameti ja Tallinna Vangla vahel: Abielude registreerimisest nr 7-7/23283.

Aus, M. 2006 Vanglas kujunenud lähisuhted kinni peetavate isikute ja ametnike vahel(Tartu vangla näitel) Lõputöö.

Comfort, M. L. 2002. *Papa's House': The Prison as Domestic and Social Satellite*. Ethnography nr 3, 467-499 <http://eth.sagepub.com/cgi/content/abstract/3/4/467> 12.10.2008.

Cristian, J. 2005. *Riding the Bus: Barriers to Prison Visitation and Family Management Strategies*. Journal of Contemporary Criminal Justice nr 21,31, <http://ccj.sagepub.com/cgi/content/abstract/21/1/31>12.10.2008.

Elenurm, T. & Kasmel, A. & Kidron, A. & Rüütel, E. & Teiverlaur, M. & Traat, U. (Koostajad). *Stressi teejuht: Kuidas saada lahti liigsest pingest?* 1994. Tallinn: Eesti Tervisekasvatuse Keskus.

Hayes, N. 2002. *Sotsiaalpsühholoogia alused*. Tallinn: Külim.

Ilm, U. & Tender, T. *Trellide ja luku taga*. Tartu: Atlox.

Kagadze, M. & Kraav, I. & Kullasepp, K. *Perekonnaõpetus*. 2007 Tallinn: Koolibri.

Laine, M. *Sissejuhatus kriminoloogiasse ja hälbiva käitumise sotsioloogiasse*. Vantaa: Vammalan Kirjapaino OY.

Leslie, G. 1976. *The famili in social context*. New York: Oxford University Press.

Lievegoed, B. 1997. *Inimese elukäik*. Tallinn: Librarius.

Linkevits, A. 1999. *Ellujäämine tsoonis*. Minsk: Harvest.

Manocchio, A. & Dunn, J. 1970. *The Time Game*. California: Sage Publications.

Markson, G. 2006. *Prison marriages*. Families.com, LLC <http://marriage.families.com/blog/prison-marriages> 11.05.2008.

Perekonnaseadus. 12.10.1994.

Põhjused <http://abielu.hosianna.ee/Pohjused1.htm> 12.02.2009.

Sharp, S. 2003. *The Incarcerated Woman*. New Jersey: Prentice Hall.

Statistika andmebaas. <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Rahvastik/03RAHVASTIKUSUNDMUSED/03RAHVASTIKUSUNDMUSED.asp> 01.04.2009.

Stritof, B & Stritof, S. 2008a. How To Marry a Prisoner. About, Inc., A part of The New York Times Company. <http://marriage.about.com/cs/prisonmarriage/ht/prisonmarriage.htm> 10.05.2008.

Stritof, B & Stritof, S. 2008b. Reasons Why a Woman Would Marry a Prisoner She Doesn't Really Know. About, Inc., A part of The New York Times Company. http://marriage.about.com/od/questionsanswers/a/prisonmarriage_2.htm 11.05.2008.

Suhtlemine. 01.04.2009. http://koolielu.edu.ee/viibeketurba/veeb/suhtlusopetus/?Millest_suhtlemine_koosneb%3FVangistusseadus. 01.03.2009.

Wikipedia. Lähisuhted. <http://et.wikipedia.org/wiki/Armastus#Kirjandus> 05.02.2009.

Wooden, W. & Parker, J. 1982. *Men Behind Bars*. New York: Plenum Press.

Viidatud allikad:

* Kidron, A. 2004. *Suhtlemine*. Mondo.

* Duck, S. W. & Miell, D. E. 1986. Charting the development of personal relationships. In R Gilmour & S. W. Duck (Eds.), *The emerging field of personal relationships*. Hillsdale, N. J: Lawrence Erlbaum Associates Inc.

* Argyle, M. & Henderson, M. 1984. The rules of friendship. *Journal of Social and Personal Relationships*, 1, 211-237.

* Sigall, H. & Ostrove, N. 1975. Beautiful but dangerous: Effects of offender attractiveness and nature of the crime on juridic judgement. *Journals of Personality and Social Psychology*, 31, 410-414.

TABELITE JA JOONISTE LOETELU

1. Joonis 1. Isiksuse allakäik ja kujunemine kurjategijaks.
2. Joonis 2. Abielude statistika Eestis 2006-2009 kuude lõikes
3. Joonis 3. Abiellumiste statistika Eesti erinevates vanglates 2004-2009.
4. Joonis 5. Abiellunute rahvus protsentuaalselt.
5. Joonis 6. Abiellujate haridus tasemed.
6. Joonis 7. Vanglas abiellumise põhjused.
7. Joonis 8. Arvamus abielu registreerimise kohta vanglas.

LISA 1

Struktureeritud intervjuuküsimustik kinni peetavatele isikutele, eesti keeles.

1. Teie vanus
2. Sugu
3. Rahvus
4. Haridustase
5. Kui pikk on praegune karistusaeg?
6. Kui palju on jäänud veel kanda?
7. Millal abiellusite?
8. Abikaasa vanus
9. Abikaasa rahvus
10. Abikaasa haridustase
11. Kas olete olnud varem abielus/vabaabielus? Kus registreeriti?
12. Kui kaua eelnev abielu/kooselu kestis?
13. Mis oli lahkumineku põhjuseks?
14. Kas teie vanemad olid abielus?
15. Kuu kestis/on kestnud vanemate abielu?
16. Mis on nende lahkumineku põhjuseks?
17. Kas Teil on õdesid-vendi? Mitu?
18. Kuidas hindate oma läbisaamist vanematega/ õdede-vendadega?
19. Kas keegi teie sugulastest on vanglas karistust kandnud? Vanglas abiellunud?
20. Kuidas tutvusite oma praeguse abikaasaga?
21. Kui kaua olite tuttavad enne abiellumist?
22. Kas teil on abikaasaga ühiseid lapsi?
23. Mida te oma abikaasalt ootate: kas majanduslikku kindlustatust, elukohta vanglast vabanemisel, vaimset ja füüsilist lähedust?
24. Miks otsustasite abielluda vanglas, mitte peale vabanemist?
25. Kuidas reageeris teie abikaasa ettepanekule abielluda vanglas?
26. Kuidas hindate läbisaamist abikaasaga?
27. Kas arvate, et vanglas olek tekitab teie abielus probleeme? Milliseid?

28. Kuidas olete rahul abielu registreerimis tseremoonia korraldamisega vanglas?
29. Kuidas olete rahul vangla poolt pakutavate pikaajaliste kokkusaamistega?
30. Kas teie arvates saaks vangla soodustada suhete loomist või säilitamist? Kuidas?
31. Millised on abielu positiivsed küljed?
32. Kas abiellumine on pannud teid vanglas paremini käituma?
33. Kuidas on muutunud teie eluväärtused/ellusuhtumine seoses abiellumisega?

LISA 2

Struktureeritud intervjuuküsimustik kinni peetavatele isikutele, vene keeles.

1. Ваш возраст
2. Пол
3. Национальность
4. Образование
5. Продолжительность срока
6. Сколько осталось до освобождения?
7. В каком году женились?
8. Скольо лет супруге?
9. Национальность супруги
10. Образование супруги
11. Были ли Вы раньше женаты? Где заключали предыдущий брак?
12. Сколько лет длился тот брак?
13. Почему Вы расстались?
14. Были ли ваши родители в зарегистрированном браке? Как долго?
15. По какой причине они расстались?
16. Есть ли у Вас братья/сёстры?
17. Как оцениваете отношения с родителями?
18. Одбывал ли наказание кто-нибудь из ваших родственников?
19. Заключал ли брак в тюрьме кто-то из ваших родственников?
20. Как Вы познакомились со своей супругой?
21. Как долго Вы были знакомы до свадьбы?
22. Есть ли у Вас общие дети?
23. Чего Вы ожидаете от супруги: материальной стабильности, жильё после освобождения, душевной и физической близости?
24. Почему режили жениться в тюрьме, а не заключит брак после освобождения?
25. Как отреагировала Ваша супруга на предложение заключит брак в тюрьме?
26. Как оцениваете ваши отношения супругой?

27. Как Вы думаете, ваше нахождение в тюрьме создаёт проблемы в вашем браке?
Какие?
28. Довольны ли вы тем, как в тюрьме организована регистрация брака?
29. Довольны ли вы тем, как организована провидение длительных свиданий в тюрьме?
30. Как по-вашему могла бы тюрьма способствовать созданию или сохранению супружеских отношений?
31. Перчестлите положительные стороны вашева супружества?
32. Изменилось ли к лучшему Ваше поведение после женитьбы?
33. Как изменилось Ваше отношение к жизни?